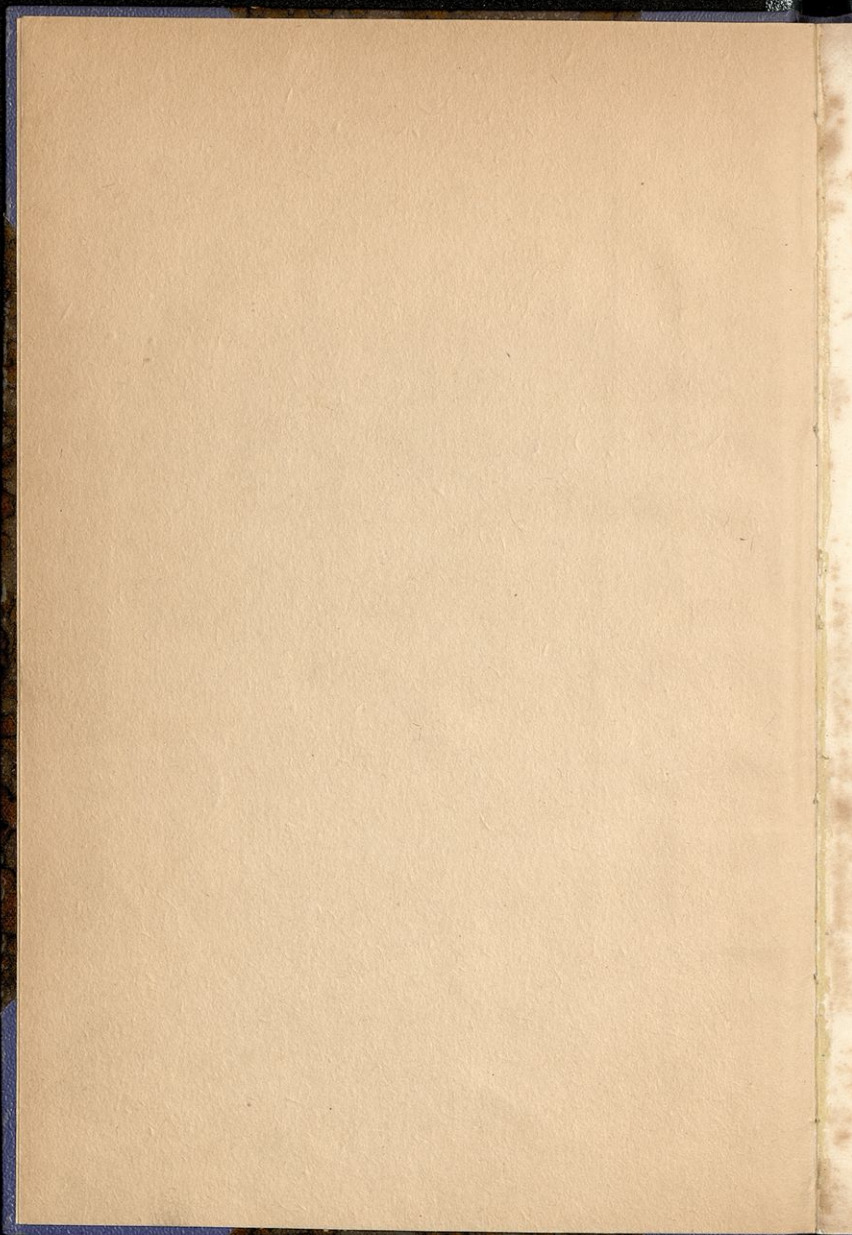

VI

A. 20.369

c

VITAE SANCTORUM.

VITAE SANCTORUM

V I T A E
S A N C T O R U M .

E CODICE ANTIQUISSIMO PALAEOSLOVENICE
CUM NOTIS CRITICIS ET GLOSSARIO

EDIDIT

FRANCISCUS MIKLOSICH,

PHIL. ET JURIS DOCTOR.

J. Urbanik

ACCEDUNT EPIMETRA GRAMMATICA QUINQUE.

VIENNAE, 1847.

APUD WENEDIKT VIDUAM ET FILIUM.

L I T E R

MURATORI

20369

VI-A-c

PHIL. ET JURIS DOCTOR

[Handwritten signature]

LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF LUBLJANA

VII. 17. 1847

03005A334

P r a e f a t i o.

Vitas Sanctorum, quas nunc emitimus, exscriptus est codice, qui, olim Bartholomaei Kopitarii, nunc cum reliquis ejus libris servatur in Bibliotheca Lycei Labacensis. Codex initio et fine aequae ac nota anni caret: respiciens tamen et literarum et vocum formas non dubitabit eum seculo undecimo assignare et antiquissimis linguae nostrae monumentis adnumerare.

Signa in hoc codice occurrentia conveniunt cum illis, quae in S. Joannis Chrysostomi homilia, a nobis anno superiore edita, indicavimus: Spiritus lenis a) imponitur semivocali ѡ: дѣнь, господѣ; b) notat vocalem excidisse: корабникомъ pro — бѣн —, застѣпникъ pro — пѣн —, оупѣваѣ pro — пѣв —, никѣто pro — кѣт —, затворнѣ pro — рнѣв, роумѣскаѣго pro — каѣго. Spiritu aspero insigniuntur a) vocalis aut diphthongus, a qua vocabulum incipit: ѡкѣзѣ, ѡѣко. Deme оу et ѡ. b) duarum vocalium immediate sese excipientium posterior: теѡнѣхѣ, сеѡтѣнѣмѣ. Deme ю et ѣ. Raro talis vocalis spiritum lenem habet: вожиѣн, хромиѣн. Accentu circumflexo distinguuntur a) оу et ѡ: оуѣво, ѡсана. b) ю et ѣ praecedente alia vocali: очнѡ, сеѡѣ. c) vocalis praecedente consona л aut н molliter pronuncianda: кѣ нѣмоуѣ, глаголетѣ, дѣяволиѣ, съ нѣмѣмѣ, о нѣнѣхѣ, сѣспасителѣ, нанѣ, глаголаѣ, за нѣжѣ,

ГЛАГОЛЖШТОУ, АГГЕЛЪ, АГГІИ, КЕЛА, АКАКІИ, quae vocabula in aliis codicibus sic scripta reperiuntur: КЪ НКМОУ, ГЛАГОЛКЪ, ГЛАГОЛА, ЗА НЪ, ГЛАГОЛЖШТОУ.

Quo accuratius proprietates nostri codicis cognosci possint, etiam sequentia notabimus:

- 1) и quandoque ante aliam vocalem mutatur in к: ЛЬКЪ, МАТЕРЬКЪ (et МАТЕРИКЪ) ПРѢПЛАДЬНЬКЪ, КДНОГЛАСЬКЪ.
- 2) Semivocales з et ѡ saepissime confunduntur: НАШЪ PRO НАШЬ, КЪ PRO КЪ, ОТВѢТѢХЪ PRO ОТЪВ —
- 3) Semivocali ѡ subinde substituitur е: ДЕНЬ, ДОМЕНЪ PRO ДОМЪНЪ e graeco Δόμνος, ЛЕКЪ, ЛЕКЪКО, ЛЬСТЕЦЪ, ТЕМ'НИЦА PRO: ЛЬЕЪ, ЛЬЕЪКО, ЛЬСТЕЦЪ, ТЪМНИЦА.
- 4) Rarissime pro zi scribitur ѡ: ВЪ, ПАТЫИ.
- 5) Si consonae л et н molliter pronunciandae sunt, vocalis sequens и, ѡ, а, е, ж, ѣ accentu circumflexo insignitur: ДИЖЕОЛИ, ПРѢИСПОДЬИИ; СЪПАСИТЕЛЪ, БЛАГЪИИ; ГЛАГОЛА, НА ИА; ИЗЕОЛЕНИКЪ, ГОИЕНИКЪ; (et ИСПАИКНЕ), ГЛАГОЛЖ БАНЖ; РАЗДѢА, ИЗИИ. Si vero sequitur vocalis а vel оу, haec ad normam aliorum codicum mutatur in diphthongum ѡ, ю: ВЪИШНІАГО, ПОКЛАИИИ; ПОДАТЕЛЮ', БЛУДѢТЕ. Idem signum imponitur etiam vocalibus е et и, sequentibus consonas gutturales г et к: АГГЕЛЪ, АГГІИ; КЕЛА, АКАКІИ. Non dubito, quin in hoc casu г et к pronunciandae sint, uti serborum ѣ et ѣ: si enim

hae consonae uti ante vocales а, о, оу, ж pronunciari deberent, certo librarius non imposuisset signum, quod consonis л et н molliendis inservit; si vero г et к uti ц vel ч sonarent, hasce literas, minime vero г et к, scripturum fuisse puto.

- 6) ѣ subinde ponitur pro ѡ, uti in codicibus glagoliticis, diphthongo ѡ carentibus: нзинѣ (et нзинѡ), дивколѣ pro — лѡ, ванѣ pro — нѡ, раздѣлѣѡ, pro — лѡѡ помѡшлѣѡ pro — лѡѡ, мжчителѣ et — лѡ, морѣ pro — рѡ, манастѡрѣ pro — рѡ.
- 7) Raro у pro оу scriptum reperitur: мору, агриколау et фуртоунатиану pro — роу лоу et фоур —
- 8) Consona composita ц codex noster caret, habet enim: жнѣшѣтѣ, лшѣтѣ, творашѣтнѣхѣ.
- 9) л epentheticum inter consonas labiales et quasdam diphthongos inseri solito caret codex noster: довькѣстѣ, крѣпнѣхѣж, погоуѣвѣж, избѡвѣкнѣи, земѣж.
- 10) ск ante vocales и et ѣ mutatur in ст, in aliis codicibus in сц: жидовѣстнѣи, егунѣтѣстнѣи, вѣсовѣстѣѣмѣ, пжнѣтѣстѣѣмѣ, римѣстѣѣи.
- 11) д euphonicum inseritur inter з et р: издрѡдѣ издрѣшѣтнѣи, издрѣкѣзѣи, вздрѡу. Eandem consonam euphoniae causa insertum reperies in иждѣни pro изѣ жѣни.
- 12) In locali sing. adject. formae definitae habes ѣѣмѣ et ѣѣмѣ pro ѣѣмѣ (ѣѣкѣмѣ): огнѣнѣѣѣмѣ, вѣсовѣстѣѣѣмѣ, пжнѣтѣстѣѣѣмѣ.

13) Vocali nasali aliorum codicum Ѡ in nostro respondet litera, quae nonnisi in hoc codice occurrere videtur: Ѡ; literae vero ѡ, in aliis codicibus usurpatae, substituitur Ѡ, ita ut ab initio vocabulorum et post alias vocales scribatur Ѡ, post consonas vero Ѡ: ѠЗѠКѠ, ѠВѠКѠ, ѠВѠТѠЗѠИИ. Semel tantum contra hanc regulam in nostro codice leges: ѠВѠТѠЗѠИѠ v. 75 pro ѠВѠТѠЗѠИѠ. Qui igitur genuinam linguam palaeoslovenicam linguae ecclesiasticae a Serbis, Russis et recentioribus Bulgaris mutatae anteposunt, nobiscum literis Ѡ et Ѡ, non vero ѡ et ѡ utentur.

Vindobonae cal. octobr. 1846.

Editor.

Мѣсаца марта. ѡ. днь. мжченик ст҃зиохъ
 мжченикх. м. иже въ севастии мжчени вѣша.
 Въ лѣтѣхъ ликийиѣ црѣ вѣаше го-
 нѣникъ велико на кр҃стиани, и въ-
 си благовѣрнѣ жиежшти о х҃ѣ ноу- 5
 ждаахъ са жрѣти богомъ, агриго-
 лаоу воководѣ сжштоу гоубителю
 сжштоу сверѣпоу и вѣстроу кз дна-
 воли слоужьвѣ кр҃стиани же, иже вѣ-
 хъ въ воинствѣ, вси ноуждаахъ са от 10
 ниѣхъ жрѣти вѣсомъ. вѣахъ же во-
 ни кападокійскѣи странѣ въ
 саноу кдномъ жиежште благовѣр-
 нѣ числомъ. м. неповѣднни
 въ ратехъ, а се имъ имена · дометиа- 15
 нъ, исухни, змарагдъ, мелитонъ,
 ираклин, алеѣандръ, еутухни, лу-
 симахъ, домнъ, сакердон, курнонъ,
 сунонкъ, ѣанди, сеурнианъ, екикии,
 акакии, иванъ, гани, аданасни, горко- 20
 нни, оуалъ, ноулианъ, сисини, фили-
 ктимон, курииа, оуалерни, клавди,и,
 прискъ, деодоул, еутухни, флаги,
 леонтин, аггии, лети, никаа, хоу-
 дон, нанади, кандалъ, деофил, 25
 валерианъ. си вси лти вѣвѣше отъ
 воководъ, ноуждаахъ а жрѣти вѣсомъ.
 нача же воковода глаголати имъ · еже оу-
 спѣшьно вамъ въ ратехъ показасте
 и довьксть дроужинѣ свои, пока- 30
 жате и нзиѣ кдногласькѣ ваше, и по-
 корите са въ коупѣ цроу законоу, и
 жьрѣте богомъ прѣжде мжкх. ст҃и

же рѣша пакостьникоу · аште за смрътъзнааго цѣа боржште са одолѣва- 35
холомъ, ꙗкоже и тѣи послоушьствоуѣ-
ши, колико паче за бесзмрътъзнааго
цѣсара подвижажште са повѣди-
мъ твоѣго зѣлокъзнѣнааго нрава;
агриколан вождо глагола · ꙗдно отъ 40
двою прѣдзлежитъ вамъ, или жър-
ше богомъ въ санѣи и въ чѣсти достоно-
мъ взѣти, или не покоривъше са отъ-
ати живота и воинъство, и отънждѣ
оуже прѣдати са мѣкамъ · помѣсли- 45
те оубо и изволите ꙗже на пользѣ ва-
мъ . стѣи же глаголаша · ꙗже на поль-
зѣ намъ, гѣ печетъ са . вождо гла-
гола · не много глаголите, нъ оутро
пристѣпнѣвше жърѣте богомъ . и по- 50
велѣ ѡ въвести въ темницѣ . вѣлѣ-
зше же стѣи въ темницѣ прѣкло-
ниша колѣнѣ свои, и молиша га гла-
голѣште · изми насъ гѣи отъ напасти
и отъ сѣблазнь твораштинѣхъ беза- 55
коннѣ . вечероу же възвшоу нача-
ша пѣти ѱалмъ снѣ · живѣи въ по-
мошти възшнѣго въ кровѣ ѣа небѣ-
сзнааго вздворитъ са, рече госпо-
деви, застѣпникъ мои кси тѣи и 60
привѣжиште ѣъ мои, оуп'важъ на нѣ,
ꙗко тѣ избавитъ ма отъ сѣти ловѣча
и отъ словесе матежѣна, и конѣчавѣ-
ше ѱалмъ помолнша са, и възставѣше
пакъи поѣхъ до полоу ношти . вѣаше 65
же старѣи нмъ въ пѣснѣхъ стѣи кѣ-
рионъ а въ отъвѣтѣхъ стѣи канѣ-
днлъ и доменъ, и живѣ са нмъ сѣпа-
снтелѣ рече изволеннѣ ваше добро,

нѣ иже сътрьпитѣ до коньца, тѣ съ- 70
 пасетѣ сѧ . всѣи же оуслышаша гласа
 сего, и възвѣшѣ възъ страстѣ бесѣдна прѣ-
 вѣша до свѣта . призъвавѣ же вокво-
 да въса другзи своѧ повелѣ приве- 75
 сти сватѣиѧ . и пришедъшеи ста-
 ша прѣдъ вокводѣ, и нача глагола-
 ти имѣ воквода . ꙗже имамѣ издре-
 шти, не на благодѣти зѣра глаголѣжъ,
 нѣ ꙗкоже кетѣ истина, канко сѣтѣ 80
 воини подѣ црѣмѣ, нисѣтѣ акзи въи,
 ни храбѣри, ни мѣдри, ни красѣни,
 ни тако любими мноѣжъ . да не оубо лю-
 бѣе моѣ на ненавистѣ прѣнесете,
 се оубо взѣ кетѣ ненавидѣти и любити . 85
 стѣзи кандалѣ глагола . протѣжъ
 твоѣмоу нравоу и има твоѣ положено
 възѣстѣ, агриколаоу, сверѣпѣ во кси ль-
 стець . воквода глагола . не рѣхѣ ли 90
 ти, ꙗко възъ васѣ естѣ ненавидѣти или лю-
 бити; стѣзи кандалѣ глагола . ꙗма-
 же нѣи кетѣ, не тѣи оубо сверѣпоуи,
 отѣ ѣа ненавидимѣ, не изволи любви-
 ти насѣ, неподовѣне и завидѣлине 95
 и покръвене тѣмоѣжъ . слышавѣ же се
 воквода въздроу акзи левѣ, и повелѣ
 сѣвзати ѧ, и влачаште вести ѧ въ
 темницѣ . стѣзи курѣиѣ глагола . 100
 не възъ власти мѣчѣти насѣ, нѣ
 възпрашати . тѣгда възвоивѣ сѧ вок-
 вода повелѣ легзко нѣхѣ вести въ тем-
 ницѣ, запрѣтивѣ агла капикларноу
 твердѣ власти нѣхѣ, жѣдѣаше во и
 доуѣова пришествѣиѧ, и въсь оубо де-
 нь и ношѣ оучаахѣ сѧ отѣ стѣаго ку-
 рѣиѣ . глаголаше во имѣ . вратѣиѧ, 105

по строю вѣжню дружина взихомъ
 въ маловерѣменьнааго сего житиа,
 да не отзлжчимъ са оубо отъ себе, нъ
 ꙗкоже жнхомъ кд'нож дшеѣж и кдн-
 нѣмь оумомъ, такоже и послоушь- 110
 ствоуемъ: ꙗкоже съде взихомъ и-
 скоушени маловерѣменьноуоумоу
 цроу. такоже потзштимъ са искв-
 шени оверѣсти са боу, великоуоумоу
 цроу минжвзшемъ же дннемъ. з. сж- 115
 штемъ стѣнимъ въ темьници при-
 де доуѣз отъ кесарна, и пришедъ въ
 севастиинѣ въ. и . день сѣдъ съ вокводж
 повелѣ привести стѣна. ведомомъ
 же имъ оучааше ѿ стѣин куринъ 120
 глагола, братиа, не възвонимъ са, ꙗг-
 да во въ ратеѣхъ оверѣтахомъ са, и по-
 молахомъ ба, то помагааше намъ,
 и оделѣваахомъ, и вси повѣггаахъ,
 и мзи кдини . м . по срѣдоу нхъ овраштахом'
 са помь- 125
 ните ли, ꙗгда са в'рахомъ на велицѣи врани, съ
 слззами молѣхомъ ба,
 и дастъ намъ бж силаж, да ово отъ ннх'
 оубнхомъ, овзи прогнахомъ, и ни кдн-
 нхъ отъ насъ не взи извѣнхъ отъ толи-
 ка народа . нзина оубо трон сжтхъ нако- 130
 сти дѣѣште намъ, сотона и доуѣз
 и воквода, нъ въсѣко кдини хстхъ съ нами и тз-
 же невидимзи ѣз . да ли сини оубо . м . мз
 да оудолѣѣтхъ; да не вждетъ, нъ мо-
 лж васъ, помолимъ оубо акзи въ ннж 135
 нзиѣ ба, и не имжтхъ къ намъ прико-
 снжти са мѣсти и мжкзи, ни жззи .
 не въсег'да ли, ꙗгда начьнѣѣхомъ са
 врати, глаголаахомъ ѱалмоса сего;

Ёже, въ нма твоѣ спаси ма, и въ силѣ твоѣ
 твоѣи сѣди ми, ёже, оуслыши молитвѣ
 моѣ, взноуши глагола оустѣ моуѣ .
 и нзина того рѣцѣмъ ѡалмоса, и оуслы-
 шитѣ насъ, и поможетѣ намъ и ведо-
 ми къ пакостьникомъ сего ѡалма гла-
 голаахъ, и въси сънидоша са видѣтѣ .
 ставшемъ же имъ прѣдъ вождѣ и доу-
 к'сомъ, възрѣвъ на нѣ доукъ глаго-
 ла . сн хотѣли взиша, да болшемъ чь-
 стемъ достонни вждѣтѣ, вждетѣ же
 вамъ отъ мене чьсть велика и дари бо-
 льши инѣхъ, да оуже кд'но отъ двоѣго
 прѣдложимъ вамъ, или жьршемъ
 богомъ саномъ великомъ и чьстемъ и
 даромъ достонномъ взити, или не по-
 корившемъ са отъати поасъ и воинь-
 ство, и отъидѣ оуже прѣдати мжкамъ .
 кан'длаз глагола . възми и поасъ
 наша и тѣлеса, ничто же во намъ хѣ
 чьстнѣише . тѣгда доук'съ повелѣ ка-
 меннимъ лица имъ бити . стѣин ка-
 н'длаз глагола . наставьниче тѣмѣ,
 и въсего безаконна оучителю, начни
 се творити, и оузриши мьсть своѣ .
 въздроувъ же вождѣ на слоугоужшта-
 л воинъ рече . ѡ зазѣ слоугъ, по
 ч'то въ скорѣ не творите повелѣнаго
 вамъ; въземъше же слоугъ каменне
 дроугъ дроуга внахъ . видѣвъше
 же стѣин взиавше дръзи взиша . ра-
 згнѣвавъ же са доук'съ възъмъ камъ-
 къ врже, да оударитѣ кд'ного отъ
 стѣинхъ . възвративъ же са камъкъ
 на лице княже, и сѣкроуши кмоу въсе
 лице . тѣгда стѣин курниѡнъ рече . во-

140

145

150

155

160

165

170

175

ржштни са съ нами врази наши, ти н-
 знемогоша и падоша, въ истинѣ, да
 вънидетъ оржжикъ нхъ въ сръдъца нхъ,
 и лжци нхъ да сзкроушатъ са. воєво- 180
 да рече: тако ми вози, влъшьство нѣ-
 коє възетъ. стѣзи доменъ рече: тако
 ми хъ, бѣ нашъ възмѣстнахъ са кетъ
 въ нзи, весгоудна же лица ваша глаго-
 лѣшата на бѣ неправѣдъ, бесчѣсти-
 ю во испльнѣне, не стѣдиши ли са, прѣ- 185
 исподни темънзи днаволе, и штѣ-
 ждѣ истинѣ, подателю влазномъ,
 глава днаволѣ тзи кси агриколау, а о-
 пашъ лисна доукъсз, иже сз товож.
 и рече к нимъ глагола: пожърѣ- 190
 те богомъ, аште ли ни, то зълѣ има-
 те измърѣти. мнози же отъ на-
 рода, видѣвъше мжчлизнзиа сз-
 сждзи, оубоавзше са прѣштениа
 послоушаша княза, и отзстжпиша 195
 отъ вѣрзи хрисостовзи. овѣшташа
 же са нѣкотори отъ нхъ, числомъ
 четзирн десати, довьє сзходнев-
 ше сзконъчати са, и глаахъ сз пз-
 ванникмъ дроугъ кз дроугоу: блю- 200
 дѣте са, братиа, не отзврьзѣмъ са
 господа нашего їсѣса, да и тз не о-
 тзврьжетъ са насъ, разоумѣнте,
 яко оуже рече господь: не оубонте
 са отъ оубиваѣштнхъ тѣлеса, 205
 доуша же не можштемъ оубити,
 оубонте же са паче можштааго
 и доушж и тѣло въ родьствѣ огнь-
 нѣмь погоубити. дроугъ дроу-
 га же крѣпьяхъ словесзи сими. фу- 210
 ртоунатнианъ же князъ рече: ви-

ждж взи мжжи растомз добрзи и краснзи, и словомз оумждрени,
и како таковѣи прѣлъ-
сти прѣдасте са, кд'ного бога испо- 215
вѣдажште, и христоса нѣкого, кго-
же акзи злодѣа жидовьстин отро-
ци распаша . стѣзи же мжченикз
терентии, оуста въсѣхз, рече .
аште взи вѣдѣлз князз силж расп- 220
тааго, то оставилз взи коумирзскж
ж соуктзвжж льсть, и томоу са по-
кланлз, и томоу възгадавз и-
стинноуоумоу сѣоу отз отьца, бла-
годатьникоу и милосрздоу, мило- 225
ствоу, иже покзиновенимз и по-
велѣнимз отчемз на земьж сз-
шедз и вожьство въз чловѣчьско к-
стзство оукрасивз, иже и подзл
крзстз нашего ради сзпасения . 230
фоуртоунатианз же князз то слзшавз рече кз
сватзнимз . пожьрете ли, или при-
коснжвз са оудовз вашихз погоубь-
ж взи . терентии рече . мьнѣлз ли
кси страхзи оубоати са намз; нѣ- 235
смз бо тольма слави, да оставим'
жизнодавца, и поклонимз са
богомз стоужднимз, нз простѣ-
к твори, кже хоштеши о насз . ра-
згнѣвавз же са князз повелѣ 240
раздзрати риззи ихз, и вести л
вз црзкзвнште коумирзскою .
вѣахж же капишта та позлаште-
на и оукрашена красою много-
цѣвнжною . вьлѣзз же князз ре- 245
че имз . пожьрѣте великоуоумоу
богоу ираклоу, видите славж и си-

ВОЛХ О ДЕСНЖИЖ ДРЪЖА МЕЧЬ, О ЛѢВЖИЖ
ЖЕ ЗМНИ, ГЛАГОЛАШЕ ЖЕ КЪ ОУХОУ АГРИ- 285
КОЛАУ · МОИ КСИ, ПОДВИЗАН СА · ПОВЕЛѢ ЖЕ
ВОКВОДА СЪВАЗАВЪШЕ ЗА ВЪИЖ ВЕСТИ
ВЪСА ВЪ КОУПѢ КЪ КЪЗЕРОУ · КСТЪ ВО ВЪ СЕ-
ВАСНИ ЕЗЕРО, ИМЪИ ВОДЖ МНОГЖ · ВЪ ТО
ЖЕ ВРѢМА, КГДА СТЪИМ МЖЧААХЖ, БѢАШЕ 290
СТОУДЕНЬ ВЕЛИКА, ВЪВЕДЪШЕ ЖЕ А НАГЪИ
ПОСТАВИША ПО СРѢДѢ ЕЗЕРА · БѢАШЕ ЖЕ
И ВЪЗДОУХЪ СТОУДЕНЪ И ЧАСЪ ВРИДЪКЪ,
КЪ ВЕЧЕРОУ БО БѢАШЕ ДЪНИ · ПРИСТАВИ-
ША ЖЕ ИМЪ СТРАЖА ВОИНЪИ И КАПИКЛА- 295
РИИ · ВЪС КРАИ ЖЕ БѢАШЕ КЪЗЕРА БАИѢ РА-
ЖДЕЖЕНА, ДА, АШТЕ КТО ХОШТЕТЬ ПРИСТЪ-
ПИТИ И ИЗВѢГНИТИ, ПРИВѢЖИТЪ КЪ БА-
ИИ · ВЪ ЧАСЪ ЖЕ ПРЪВЪИИ НОШТИ СЪКЛАѢ-
ШТААХЖ СА ОТЪ СТОУДЕНИ СТИИ, И ТѢ- 300
ЛО ИМЪ РАСПАДААШЕ СА · КДИНЪ ЖЕ ОТЪ
ЧИСЛА · М · ОТЪПАДЪ ПРИВѢЖЕ КЪ БАИИ,
И ПРИКОСИЖЕВЪ СА КЪ ТОПЛОТѢ, АВНЕ РА-
СТАА СА, И ТАКО ОТЪДАСТЪ ДШЖ СВОЖ ·
СТИИ ЖЕ ВИДѢВЪШЕ РѢША, ЯКО ИЗЪ КДИ- 305
НѢХЪ ОУСТЪ, ГЛАСОМЪ ВЕЛИКЕМЪ · КДА ВЪ
РѢКАХЪ ПРОГНѢВАКШИ СА, ГИ, ЛИ ВЪ РѢ-
КАХЪ ЯРОСТЬ ТВОЮ, ИЛИ ВЪ МОРИ ОУСТРЪ-
МЪКНИКЪ ТВОЮ; ИЖЕ БО ОТЪЛАЖЧИВЪ СА
ОТЪ НАСЪ, АКЪИ ВОДА РАЗЛИИ СА, И РАЗИДО- 310
ША СА ВЪСА КОСТИ КГО, МЪИ ЖЕ НЕ ОТЪСТЪЖ-
ПИМЪ ОТЪ ТЕБЕ, ДОНЪЖДЕ ЖЕ ОЖИВШИИ
НАСЪ, И ИМА ТВОЮ ПРИЗОВЕМЪ, КГО ЖЕ
ХВАЛИТЪ ВЪСА ТВАРЬ, ЗМИКВЕ И ВЪСА БЕ- 315
ЗДЕННИА, ОГНЬ, ГРАДЪ, СНѢГЪ, ЛЕДЪ, ДОУ-
ХЪ ВОУРЕНЪ, ТВОРАШТИИ СЛОВО КГО, ХО-
ДАН ПО МОРОУ АКЪИ ПО СОУХОУ, И СВЕРѢ-
ПЪИМЪ ВЪЗНАМЪ ПОМАИНИИМЪ РЖКОУ
ТВОЮЮ КРОТАИ, И НЪИИА ТЪИ КСИ, ГИ, ИЖЕ

оуслышавъ мѡуѡсиѣ и дажшта зна- 320
мениа и чоудеса въ егуптѣ въ фарао-
нѣ и въ людехъ его, раздѣлѣа море и
въ поуѡтѣи наставивѣи люди
своа, иже оуслышавъ иакѡва мола-
шта са вѣжашта въспрѣштениа и- 325
савова, иже съ ѡвенфомъ продавъ са
и сзпасъ его, иже оуслыша стѣиа апо-
столази, и насъ оуслыши, ги, и да не пото-
питъ насъ воура водьнаа, ни пожьретъ
насъ гажвина, ико обништахомъ зѣ- 330
ло, помози намъ, бѣ сѣпасе нашъ, ико ста-
хомъ въ гажвинѣ мору, и мокрзи въи-
ша ногзи нащ а крзвьѣж нашеѣ, облегз-
чи тагости наша и лютости въздоу-
ха, ги бѣ нашъ, и да оувѣдатъ вси, ико 335
кѣ тебѣ възвахомъ, и сзпасени възхомъ,
кѣ тебѣ оупвахомъ, и не постзидѣхомъ
са . и сжштоу часоу третнюмоу ношти
слзньце о нѣихъ възниа топло, ико въ жатвѣ,
и раставъ са ледъ, възстъ вода топла . въ- 340
си же стрѣгжшти сьномъ сздржжими
вѣахъ, кдинъ же капикларни вѣаше
вьда, и послоуша а молаштъ са ихъ и по-
мзишлѣа, како, иже привѣгъ къ ванн,
не вьчѣте са съ четзирьми десатзи, нъ лвь- 345
кѣ отъ топлотзи растаа са, а сии въ колицѣ
мразѣ сжште до селѣ живи сжтъ . и зьра
свѣта иже о нѣихъ и възьрѣвъ на небо
хота видѣти, отъ кждоу кетъ свѣтъ,
видѣ вѣньца сзходашта на главзи стѣи- 350
хъ числомъ . аѡ . и помзишлаше въ свѣ
глагола . четзире десате ихъ кетъ, то ка-
ко кдѣномуу нѣстъ вѣньца; и разоумѣвѣ,
ико привѣгзи въ ванѣ не причѣтенъ въз-
стъ к нѣимъ, и възвоуждъ вса стрѣгж- 355

штаа, и свързгъ ризѣ съ себе, на лица н-
хъ вскочи въ езеро, въпиа и глагола .
и азъ кръстианъ ксмъ, и въшедъ посрѣ-
дѣ нхъ рече . ꙗко бѣ, вѣроуѣжъ въ та, въ нь-
же и си вѣроваша, и възчѣти ма въ ѿа, и 360
сзподови ма искоушеник мжкъ приа-
ти, ꙗко да и азъ искоушенъ бждъ . по-
вѣжденъ же възвѣзъ днавола прѣмѣни
са въ мжжескѣ образъ, сзвзавъ рж-
цѣ свои и колѣнѣ свои дрзжа глаголаа- 365
ше . оувзи мьнѣ, оувзи мьнѣ, повѣжде-
нъ възвѣзъ мжжи сими сватѣимнн, и възвѣ-
хъ въсѣмъ въ ржгъ, не имѣи кднодоу-
шенъ слоугъ, аште во възвѣзъ имѣлаз, то
не възвѣзъ повѣжденъ възвѣзъ, и нзиѣ что 370
сзтворж ; развращтж срьдци князе-
ма монма, и сзжегжтж тѣлеса стѣинхъ,
и въ рѣкж възвѣржтж, и се сзтворж, да
и остатѣка нхъ не бждетъ . стѣин же кѣ-
рионъ рече . кто богъ великъ, ꙗко богъ 375
нашъ ; тѣи кси богъ творан чоудеса,
сжштаа во на нзи по насъ сѣтвори, и ли-
шеник четѣриъ десатѣ напльнилахъ кси .
и начаша пѣти . сзпаси ны, ꙗко, ꙗко оскж-
дѣ прѣподовьнзи . оутроу же възвѣзшъ 380
придоста нечѣстиваа мжчителя, и о-
брѣтоста капиклария съ ѿими сѣда-
шта, и възпросѣта воинѣ, ч'то видѣвѣзъ
сзтвори се ; рекоша же воини . мзи ꙗко
же измръли вѣхломъ сьномъ, онъ же въ- 385
дѣ въз въсж ноштъ, и въз незапж възбоу-
ди нзи, и видѣхомъ свѣтѣ великъ на ѿн-
хъ, онъ же авнѣ свързгъ ризѣ своа въз-
скочи въ ѿа въпиа и глагола . и азъ кръ-
стианъ ксмъ, и разгнѣвавъша са мж- 390
чителя повелѣста извлѣшти а, и н-

звазавше ѿ вѣсти на вѣрѣхъ морѣ и др-
 кол'ми ногѣ ихъ прѣвнвати . єдного
 же мати прилежалаше ихъ , вѣ во сзінз
 ка юнѣи въсѣхъ , и воіаше са , єда како 395
 отзвержетъ са . и нанѣ присно възира-
 ше възлагаѣшти нанѣ рѣцѣ и глаго-
 лѣшти : чѣдо мое сладкоє , кште ма-
 ло прѣтрзпи , да сзврзшенз вѣдешн ,
 не вон са , чѣдо , се во хс прѣдзстонтъ по- 400
 магаѣ тевѣ . єгда же имз прѣвнвалахъ
 голѣни , прѣдаахъ дѣѣ своѣ глаголѣ-
 ште : дѣѣ наша яко птица избави са о-
 тъ сѣти ловаштинхъ , сѣтъ сзкроуши
 са имз , избавѣкни взихомз , помошть 405
 наша въз има господ'нѣ , сзтворѣшаго
 небо и земѣж . и вси въ коупѣ рек'ше а-
 мниз прѣдаша дѣѣ своѣ . сзінз же ,
 оучимзи матернѣж , именемъ мелитъ ,
 кште дзиѣлаше . повелѣста же мѣчтите- 410
 лѣ привести вози , и възсладзше тѣле-
 са сватзінхъ прѣвезоша ѿ на вѣрѣхъ рѣ-
 кзи , оставѣше юношѣж , чаѣште ємоу жи-
 воу взити : видѣвзши же мати єго тѣ
 єдинз оставѣкнз , отзвргзши жень- 415
 скѣж немощъ , въземзши же мѣжѣскѣ-
 ѣж крѣпость и мѣдрость , и въземзши
 сѣѣ своєго на рамоу , крѣпзко въ слѣдз
 колз идѣаше : носимз же сѣѣ матерѣж
 прѣдастъ дѣѣ свои , радоуѣ са . несзши же и 420
 мѣти єго поврзже и вѣрхоу ихъ . възгнѣ-
 тивзше же огнѣ сзжегоша тѣлеса стѣін-
 хъ . сѣвѣтъ же сзтворѣша мѣчителиѣ
 рекоста : снѣ останѣкзи , аште сице оста-
 вимз , възати ѿ имѣтъ крѣстнани , 425
 и напальнити всѣ мирз , нз придѣте ,
 да ѿ възвржемз въ рѣкѣж , и сзвзравз-

ше кости стѣзихъ, и пепелъ съметъше
взсѣпаша въ рѣкѣ, и нич'со же не погоу-
би рѣка ихъ . по трехъ же днехъ явиша 430
са епискоупоу града того, именовъ петроу,
яко съжъ съхранѣнзи кости наша семь мѣ-
стѣ, приди оубо въ ношти и ѣзнеси нзи и-
здрѣкзи, и понмъ еѣпъ клирикзи и мж-
жа вѣрнзи, и пришедъ ста на вѣзвѣ рѣ- 435
кзи, и се просвѣтъша са кости стѣзихъ въ
водѣ, акзи и свѣтилакници, и аште кде о-
ставьена бѣвалаше кость, свѣтомъ явѣ-
ише са, и тако съвзравъше кости стѣзихъ
мжченикъ, положиша ѿ въ ракахъ, и си- 440
це пострадавъше вѣнчани бѣиша и си-
яжтъ, яко и звѣзди въ всѣмъ мирѣ,
вогоу вѣровавъше, хѣа исповѣдавъше,
стѣаго дѣа не отъвергъше са, прославьѣ-
ни бѣвъше о хѣ, память въ житии семь 445
оставиша на съпасеннѣ въсѣмъ вѣроуѣж-
штиімъ въ оцъ и снъ и стѣзи дѣа . ати же
бѣиша стѣи мжченици на мжченик о хѣ
прѣжде четъриь каландъ марта, си рѣчь-
въ . кс. феуроара, прѣдаша же своя доуша 450
господеву прѣжде . з . днѣмъ марта при ли-
ѣинии самовластьци, нам же цѣсарьствѣ-
ѣштоу гоу нашему и боу и сѣсоу и вла-
дѣицѣ нашему ꙗко хѣоу, кмоу же кетъ сла-
ва и дрѣжава и честь нзиѣ и присно и въ 455
вѣкзи вѣкомъ аминъ .

Мѣсаца марта въ . аі . житиѣ григора папзи
роумзскаго .

Блажензи григорин поставькнз
взистз патриархз стѣи вѣни црз-
кви римьстѣи, а прѣжде патриаршзства 460
црзноризцз вѣ въ манастври стѣа-
го апостола андреа, нарицаемаго
клиноскаура, близз стѣоую мжченикоу
ївана и паула . вѣаше же игоуменз то-
го манастврѣ, мати же юго блаженаѣ си- 465
лвниѣ живѣаше близз вратз стѣаго пау-
ла апостола на мѣстѣ нарицаемѣмз
кѣла нова . тз же блажензи григорини кѣ-
да сѣдѣаше въ хѣизинѣ свои и писаа-
ше, приде кз нѣмоу маломоштз, мола и 470
и глагола . помилуи ма, рабе бѣ възшь-
наго, яко старѣишина вѣхз коравникомз,
и истопихомз са и погоубихомз много и-
мѣник, и своѣ и стоужде . любоншти-
и же и по истинѣ рабз христосовз приз- 475
вавз слоугж своѣго глагола кмоу . брате,
шедз даждз семоу . с . златицз . братз же ше-
дз сзтвори, якоже повелѣ кмоу рабз вожини
григорини, и дастз маломошти . с . златицз,
и отиде . пакзи оубо мало прѣмоудневз въ 480
тзжде день приде тзжде маломоштз кз
блаженоуоумоу григороу глагола : помилу-
и ма, рабе бѣ възшьнаго, яко много погоуби-
хз, а мало ми кси далз . блажензи же приз'
вавз слоугж своѣго глагола кмоу . иди брате, 485
даждз кмоу друугжж . с . златицз . сзтвори
же братз тако . възъмз же ништин . вѣ . зла-
тицз отиде . пакзи же мало помоудневз тре-

ТИК ТЪЖДЕ ДЪНЬ ПРИДЕ КЪ БЛАЖЕНОУОУМЪ
 ГРИГОРИЮ ГЛАГОЛА · ПОМИЛОУИ МА, РАВЕ БОГА 490
 ВЪШЬННАГО, ДАЖДЪ МИ ДРОУГОК БЛАГОСЛОВЬ-
 КНИЕ, ЯКО МНОГО ПОГОУЕИХЪ . БЛАЖЕНЗИИ ЖЕ
 ПРИЗВАЕВЪ СЛОУГЪ СВОЕГО ГЛАГОЛА КМОУ · ИДИ,
 ДАЖДЪ КМОУ ДРОУГЪЖ . С . ЗАЛТИЦЪ . ОТЪВѢ-
 ШТАВЪ ЖЕ ГЛАГОЛА · ВѢРЖ МИ ИМИ, ЧЪСТЪНЪИ 495
 ОТЪЧЕ, ЯКО НѢСТЪ ОСТАЛА НИ КДИНА ЗАЛТИ-
 ЦА ВЪ РИЗЬНИЦИ . ГЛАГОЛА КЪ НѢМОУ БЛАЖЕНЗИИ:
 НЕ ИМАШИ ЛИ ИНОГО НИКАКОГО ЖЕ СЪСЪЖДА, НИ
 ЛИ РИЗНА, ДА ДАСИ КМОУ; ОНЪ ЖЕ ОТЪВѢШТА-
 ВЪ РЕЧЕ · ИНОГО СЪСЪЖДА, ЧЪСТЪНЪИИ ОТЪЧЕ, НЕ 500
 ИМАМЪ РАЗВѢ СЪРЪВЪРЪНААГО БЛЮДА, ИЖЕ
 К ПОСЪЛАЛА ПОСПОЖДА БЕЛКАИ СЪ КОУЦИНЪ .
 ГЛАГОЛА КЪ НѢМОУ РАВЪ ВЪИИ ГРИГОРИИ · ИДИ
 БРАТЕ, ДАЖДЪ КМОУ БЛЮДЪ ТЪ . БРАТЪ ЖЕ
 СЪТВОРИ, ЯКОЖЕ ПОВЕЛѢ КМОУ БЛАЖЕНЗИИ, 505
 И ДАСТЪ НИШТОУОУМОУ . НИШТИИ ЖЕ ВЪЗЕ-
 МЪ . ВІ . ЗАЛТИЦЪ И СЪРЪВЪРЪНЪИИ БЛЮДЪ ОТИДЕ .
 КГДА ЖЕ И ПОСТАВИША ПАТРИАРХА СѢБИ ЦРЬ-
 КВИ РИМЪСТѢИ, ПО ОБЪЧАЮ ПАТРИАРЪШЪ-
 СКОУ ПОВЕЛѢ САКѢЛАРОУ СВОЕМОУ ВЪ КДИНЪ 510
 ДЪНЬ КДНОЖ ПРИВЕСТИ . ВІ . МАЛОМОШТИ
 НА ТРЕПЕЖ СВОЖ, ДА ОБЪДОУЖТЪ СЪ ИИМЪ .
 САКѢЛАРИИ ЖЕ СЪТВОРИ, ЯКО ЖЕ ПОВЕЛѢ КМЪ
 ПАТРИАРХЪ, И ПРИЗВА . ГІ . МЖЖЪ НИШТЪ .
 И КГДА СѢДОША СЪ ПАТРИАРХОМЪ НА ТРЕПЕ- 515
 ЗѢ, ОБРѢТОША СЪ . ГІ . ПРИЗВАЕВЪ ЖЕ САКѢЛА-
 РА, ГЛАГОЛА КМОУ · НЕ ВѢХЪ ЛИ ТИ РЕКАЪ . ВІ . ПО-
 ЗЪВАТИ, ТО КАКО БЕЗ МОЕГО ПОВЕЛѢННІА
 ТРИ НА ДЕСАТЕ КСИ ПОЗЪВАЛЪ; САКѢЛАРЪ ЖЕ
 СЛЪШАВЪ И ПРИСТРАШЕНЪ ВЪЗІВЪ ОТЪВѢ- 520
 ШТАВЪ РЕЧЕ КЪ НѢМОУ · ВѢРОУИ МИ, ЧЪСТЪНЪИ
 ВЛАДЪИКО, ДЪВА НА ДЕСАТЕ НЪХЪ КСТЪ . ТРЕ-
 ТИАГО НА ДЕСАТЕ НЕ ВИДѢАШЕ НИКЪТОЖЕ
 РАЗВѢ ПАТРИАРХЪ КДИНЪ . ОБЪДОУЖШТЕ-

мъ же имъ видѣаше патриархъ третиаго на десате сѣдашта на край стола, и се, лице его образи измѣниаше, овогда оубо видѣти и вѣаше сѣда, овогда же отрока. и югда же възсташа съ трепеззи, и низи въса отзпоусти блажензин, а третиаго на десате, видимааго тако чоудзна, а и заржж и въведзи и въ каѣть свож глагола кмоу. заклинаж та о велицѣи силѣ вседржителя бога, повѣждь ми, к'то тзи кси, и что кстз има твою. онъ же рече к нѣмоу. и кже възпрашакиши имене моего, то и то чоудзно кстз, обаче азъ ксмъ оубогзин пришедзин к тебѣ, югда вѣ въз манастири сѣааго андреа апостола, нарицаемааго каноскаръ, югда сѣдѣаше въ хъизинѣ и писааше, кмоуже да дъва на десате златицъ и сзребрнзин блюдъ, иже ти вѣ посзлаала съ коуцижъ блаженаа силена мати твою, и да оувѣси, яко отъ дъне того, отъ нѣлиже пода ми съ дъзготрзпѣникмъ и простомъ срьдцемъ, нарече та гъ патриархоу взити сватѣи цркви свои, за нъ же и кръвь свож пролиа, и взити ти прѣимьникоу и намѣстьникоу врховьнаго апостола петра. глагола же к нѣмоу блажензин григорин. како вѣси тзи, яко тзгда нарече гъ взити мьнѣ патриархоу; онъ же отзвѣштавъ рече. не каьма ли аггелъ га въседржителя ксмъ азъ, то того ради вѣдѣ, и тогда во господь ма вѣ посзлаалъ к тебѣ искоусити оусрьдик твою, аште оубо чловѣколюбьнѣ а не чловѣкомъ твориши видѣти милость

525

530

535

540

545

550

555

своѣ . блаженѣи же то слышавъ оубои 560
са , не оубо вѣлаше до толѣ видѣла аггѣ-
ла , акзи кз чловѣкоу во вестѣдова и възира
наиѣ . рече же аггѣлз кз блаженоуоумоу · не
вои са , се , послаалз ма кстз гб , да вждж сз
товоѣж въ житни семз . блаженѣи же слы- 565
шавъ то отъ аггѣла паде ницз на земли ,
и поклони са господоу глв · аште малааго
того ради дааниа и ничесоже сжшта толи-
ко множество штедротз показа о мнѣ
прѣмилостивѣи гб , якоже аггѣла своко 570
послаати кз мнѣ , взити кмоу сз мно-
ѣж въ инж , какоа оубо славы сзподоватз
са прѣзвиваѣштни въ заповѣдехз кго
и дѣлаѣште правдѣ , без лжа во кстз ре-
кзи , яко милость хвалитз са на сждѣ , 575
и мироуан ништа въ закмз дактз богоу .
тзже самз аггѣльскзи господь строан
чловѣчьскок сзпасеник глаголетз кз о
деснжж стоаштними · градѣте , благо-
словькнии отьца мокго , примѣте оуго- 580
тованоу вамз цѣсарьство отъ начала ми-
роу , алченз во вѣхз , и дасте ми ксте , жа-
дзиз вѣхз , и напоисте ма , страненз вѣ-
хз , и наведосте ма , волѣхз , и присѣтисте
мене , нагз вѣхз , и оваѣкосте ма , въ темь- 585
ници , и придосте кз мнѣ , кьлма оубо сз-
твористе кдномоу отъ вратна сем моа хоу-
дзиа , то мнѣ сзтвористе · вжди же въсѣ-
мз намз почитаѣштнимз же и послуоу-
шаѣштнимз оуслышатн блаженѣи тз 590
гласз , и вѣчнзиухз благзиѣ , аже оуго-
това богз любаштнимз и , да нзи сзпри-
мникзи сзтворитз хсѣ вѣз прѣчистыа
ради матере кго стзиа богородица , яко

томуу подобаатъ слава, честь и покланяние, нзина и присно и въ вѣкзи вѣкомъ амин . 595

Мѣсаца марта въ деватзина десате . житиѣ прѣподобьнааго отьца нашего павла прѣпростааго .

Повѣдааше же стѣзи божии нераж и кронни и нни мнози отъ братиѣ , о нихъ же хъштѣ глаголати , яко паула нѣкто польскзин ратан издрадѣ беззловѣнъ и простъ 605

житиѣмъ съ красьноѣ женоѣ съпраже са , злонравнѣ разоума , иже отан кго съгрѣшааше . на дльзѣ вѣмени же съ села напрасно възшедъ въ домъ свои оверѣте и зло творашта . промзислоу на польскнок оуправьнѣштоу 610

паула , и видѣвъ ѣ съ обзичнѣжъ ка хотиѣ въсмнѣвъ са възпи к ѣма глагола . доврѣ , доврѣ , тако ми ісоуса , не вѣрѣж о томъ , азъ оуже к томуу не виждѣ ка , нди , имѣи ѣ и дѣти ка , азъ во идѣ и вѣждѣ чрѣноризецъ . и ни кз комоуже ничьсо же рекъ иде въ поустзінѣ кз блаженоуоумоу антонию , и тазкнжѣ двѣри и шедъ же сватзін антонни възпраша и , чѣто хъште . 615

глагола паула . чрѣноризецъ хъштѣ взити . отзѣшта кмоу антонни . шесть десатъ лѣтъ сзи и старъ оуже сзи съде чрѣнецъ не можеши взити , нъ паче нди въ вѣсь и дѣлаѣ живи благодарьства вога , не можеши во тзи сътрзпѣти скръбини поустзіньскзихъ . 620

отзѣшта кмоу антонни . шесть десатъ лѣтъ сзи и старъ оуже сзи съде чрѣнецъ не можеши взити , нъ паче нди въ вѣсь и дѣлаѣ живи благодарьства вога , не можеши во тзи сътрзпѣти скръбини поустзіньскзихъ . 625

отъвѣштавъ старьцъ рече · ꙗже аште
ма наоучиши, то то сътворж . рече кмѡ 630
антонни · рѣхъ ти, ꙗко старъ ꙗси,
и не можеш чрьнецъ взити . нди,
аште хоштеши чрьнецъ взити, въ-
лѣзи въ обьштин манастирь, ижде-
же ваште братиѡ ꙗстѣ, иже мож- 635
тѣ тевѣ и волѣземъ твоимъ по-
слоужити, азъ бо ꙗдинъ сѣждѡ
съде патын днь не възкоуша
брашно, и тоже по сѣждоу . сими оу-
бо глаголи отъганаше паула, и, ако 640
не рачи послоушати ꙗго, затвори
двери антонни того ради не въ-
ниде до трин днин, ни заходоу се-
вѣ . старьцъ же прѣвзиваше не о-
тххода . въ четвертъи днь по- 645
трѣвзнаю ноужда кмѡу възистѣ,
и отверзъ изиде и видѣвъ пакзи
павла глагола кмѡу · отиди отъ
сждоу, старьче, почто ма ноуди-
ши; не можеш съде прѣвзити . 650
глагола кмѡу паула · нѣстѣ ми
лъзѣ инамо ити развѣ съде .
възрѣвъ же антонни и видѣвъ,
ꙗко не носитѣ ничсоже на крѣмж,
ни хлѣба, ни водзи, ни иного ни- 655
чсоже, и четвертъин днь иматѣ
трѣпа без брашна, помзисли, е-
да како отхпадетѣ и оумьретѣ,
не овзикъ аачези, и врѣдитѣ
ми доушж, въведе и къ себѣ . 660
извѣстивъ же си зѣло о нѣмъ о все-
мъ блажензин и великзин антонни,
ꙗко съврѣшена ꙗстѣ зѣло доуша
ꙗго, христовъ же равъ зѣло простъ

сзи, нѣ по колицѣхъ мѣсацихъ
христовоѹ благодѣтиѹ, съдѣн-
ствоуѹжштоу кмоу и блаженоуоу-
моу антонию сзтвори кмоу хзи-
зинѹ осовѣ, да искоуеъ приметѣ
вѣсовзекъ . живѣ же кдинѣ о се-
вѣ паула прѣпростѣи лѣто к-
дино, и благодѣти сзподови са
о вѣсѣхъ и волѣзнехъ вѣсѣцѣхъ,
оуправивѣ до коньца въздрѣжа-
нѣнѣнѣжъ благодѣть . въ кдинѣ
оубо отѣ дѣни зѣло люте вѣса-
штѣ са юноша приведенѣ възистѣ
къ блаженоуоумоу антонию . въ-
зрѣвѣ же великѣи антонии на
юношѣ глагола водаштинмѣ и
нѣстѣ се моѣ дѣло, о семѣ во чи-
ноу вѣсовѣстѣемѣ началѣнѣ-
мѣ нѣсмѣ са кште сзподови-
лѣ благодѣти, нѣ снн дарѣ
паула кетѣ прѣпростаго . шѣ-
дѣ же великѣи антонии къ н-
скоуеъсноуоумоу паулоу, ведѣи
и тѣи, и глагола кмоу отѣче пау-
ле, иждени вѣсѣ снн отѣ чловѣ-
ка сего, да цѣлѣ идетѣ въ свои
домѣ, и да прославитѣ бога . глаго-
ла кмоу паула . а тѣи что; рече кмѣ
антонии . нѣсмѣ праздниѣ, азѣ
ино дѣло имамѣ, и оставивѣ тоу
отрока великѣи антонии и въз-
врати са въ свои хѣзинѣ . възста-
въ же безловѣнѣи старѣцѣ и по-
моливѣ са и призвавѣ вѣсашта-
го са глагола . рече отѣцѣ антонии,
изиди изѣ чловѣка, вѣсѣ же сѣ .

665

670

675

680

685

690

695

700

хоулоуж възпиаше глагола : не изи- жонѣи и оидж
дж, злзизн старче лжквзизн, възь- во жддоухто
мз же милотнѣж своѣж биаше и по- рн ии уолот и
хрзвзхтоу глагола : изиди, рече и том хоуоннѣи
отць антонини, вѣсз же хоулази нѣж, долуан **705**
вѣшташе на антонни и на павз- ан омаа дѣдѣ
ла, глагола большьми : гладива- жонѣи и дѣв
и сиѣ ненасзштеная, нѣже нѣсз амдѣз оны дѣна
николиже своимз нѣста сзита, и асдан ван и жт
кжж овѣштинж имата сз мноуж, д, хоуоуоу **710**
что нзи мжчита; глагола павь- аннѣтѣ жоннѣи во
лз : излѣзешн ли или идж кз хрї- н, ждѣан олон
стосоу, и горе тебѣ иматз сзтво- н оцѣаннѣнѣан
рити . похоуан же и христоса све- нѣрѣ
рѣпзизн тз вѣсз възпиа : не изи- нѣжѣ нѣ . **715**
дж . разгнѣвавз же са павьлз на нѣтѣнѣнѣи и оѣ
вѣсз нѣшедз изз хчизинзи нѣж нѣволок и ашѣти
свока вз прѣпаадньк, егуп'- ан нѣтѣнѣнѣи дѣ
тѣстни знокее оубо ничимз нѣнѣнѣи нѣмазтилои ж
же сжтз хоуждзши вавулонь- нѣтѣнѣнѣи ж **720**
скзѣа онож пештѣница . ставз оу- нѣнѣнѣи и вѣнѣнѣи
бо на камени сватзизн старьцз на нѣнѣнѣи
зносн, молаше са богоу глагола : си- нѣнѣнѣи
це тзи видиши, ісхѣе, распатзизн нѣнѣнѣи
при пжнтѣстѣмз пилатѣ, яко не **725**
имамз сьлѣсти сз камене сего, ни
имамз ѣсти ни пити, донѣдеже оу- нѣнѣнѣи
мзрж, аште мене не оуслзши, и
нжденешн вѣса сего отз чловѣка
сего, и своводѣ сего сзтворнши о- **730**
тз доуха сего нечнстааго . кште
же глаголжштоу прѣпростоуоу- нѣнѣнѣи
моу и сьмѣреноуоумоу паулоу
ісоусовоу, прѣжде сзконьчани- нѣнѣнѣи
и молитези, възьпи гласомз **735**
вѣсз : идж, идж и нехождж, ноу-

ЖДЕЮ И МЖКОЖ ЖЕНОМЪ КСМЪ,
ОТЪХОЖДЖ ОТЪ ЧЛОВѢКА, ОУЖЕ
К' ТОМОУ НЕ ПРИБЛИЖЖ СА КЪ СЪ-
МѢРНОУОУМОУ И ПРѢПРОСТОУОУ- 740
МОУ ПАУЛОУ, ЖЕНЕТЪ ВО МА И НЕ
ВѢДѢ, КАМО ИДЖ, И АБИК ИЗИДЕ
ВѢСЪ, И ПРѢЛОЖИ СА ВЪ ЗМНИ ВЕ-
ЛИКЪ, ІАКО СЕДМЬ ДЕСАТЪ ЛАКЪ-
ТЪ, И ИДЕ ПЛЪЗА КЪ ЧРЪМЪНОУ- 745
ОУМОУ МОРОУ, ДА СЪКОНЪЧАЕТЪ
СА РЕЧЕНОК СТЪИМЪ ДОУХОМЪ НА
КОГО ВЪЗЪРЖ, НЪ НА КРОТЪКААГО И
МАЪЧАЛИВААГО И СЪМѢРЕНААГО СРЪ-
ДЪЦЕМЪ И ТРЕПЕШТЖШТААГО МОУХЪ 750
СЛОВЕСЪ . СИ СЖТЪ ЧОУДЕСА СЪМѢРЕНА
ГО И ПРѢПРОСТААГО ПАУЛА, И ИНА ВА-
ШТЬША И БОЛЬША СИХЪ . СИИ НАРЕЧЕ
СА ПРѢПРОСТЪИИ ВЪСЕИЖ БРАТИЖ, КГО-
ЖЕ МОЛИТВАМИ ПРИЧАСТЪИИЦИ ВЪ- 755
ДѢМЪ ЦѢСАРЪСТВА НЕВЕСЪСКААГО
НЪИИѢ И ПРИСНО И ВЪ ВѢКЪИ ВѢКОМЪ АМИН .

Notae criticae.

---

1. **M**emoria CL martyrum ab ecclesia graeca celebratur die IX, a latina vero die X Martii. — марта а *μάρτιος*.
6. αργικολαου pro αργικολαου, uti habes v. 40.
7. коквада respondet voci: praeses Actorum SS.
9. кръстияни nom. plur. recte, non кръстияне, est enim а *κρῆστιανῶν* v. 358. non *κρῆστιανινῶν*. Cf. neoslovenicum *krstjan*.
13. едношь а еднош. Habes tamen etiam *εδνηῶν* vv. 109. 125. Cf. neoslov. *eden*.
14. *неповѣдънии* male definitae formae; graecus enim sine dubio habebat *ἀήττητοι* sine articulo.
15. Confer haec nomina cum nominibus graecis Menaei: *δομετιανῶν Δομετιανός*, *ησυχῆν Ἠσύχιος*, *змарагдъ Σμάραγδος* (nota Slovenum pronunciationem consonae *ς* ante *μ* hodiernorum graecorum sequutum esse) *μελιτωνῶν Μελίτων*, *ираклин Ἰράκλειος*, *алеξανδρῶν Ἀλέξανδρος*, *εὐτυχῆν Εὐτυχής* (minus bene, *εὐτυχῆν* enim respondet graeco *Εὐτύχιος*) *λυσимаχῶν Λυσιμαχος*, *домнῶν Δόμνος*, *σακερδον Σακερδών*, *κυριωνῶν Κυρίων*, *сѣнонκѣ* pro *εὐνοικῶν Εὐνοϊκός*, *ξανθῆν Ἰανθίας*, *εγριαнῶν*, graece *Σεβεριανός*, *екдикῆν Ἐκδικίος*, *акаκῆν Ἀκάκιος*, *иωανῶν Ἰωάννης*, *гани Γάϊος*, *аднаси Ἀθανάσιος*, *горконни Γοργόνιος*, *оуалѣ Оυάλης*, *ноулианῶν* deest in graeco, *сисиниῶν Σισίνιος*, *филиктимон Φιλοκτήμων*, *күриλλос*, *оуалерин Оυαλέριος*, *клавдиῶν Κλαύδιος*, *прискѣ Прίσκος*, *деодоула Θεόδουλος*, *εὐτυχῆν Εὐτύχιος*, *φлагин Φλάβιος*, *леωνтин* deest in

Μεναεο, аггiнι Ἀγγίας, λεττιῖ Ἀέτιος, никалаз Νικόλαος, χοуднон Χουδίων, инадиη Ἡλίας, кан'диаз deest in Menaeo, Acta SS. habent Candidus, Θεωφιη Θεόφιλος, валерианъ deest in Menaeo.

26. СИ ВЪСИ АТИ ВЪИВЪШЕ ОУЪ ВОКВОДЪ, НОУ-
ЖДААХЪ А ЖРЪТИ ВЪСОМЪ male, recte: НОУ-
ЖДААХЪ СА.
32. ЦРЪУ (id est: цѣсароу) ЗАКОНУ caesareae legi.
In vocibus in consonam mollem definitibus
forma adjectivi ope semivocalis ъ derivata a
forma substantivi distingui nequit: цѣсарь
enim est caesar et caesareus.
39. ТВОКГО ЗЛАОКЪЗНЪНАДО ПРАВА genitivus vicem
accusativi praebens in substantivo rem inani-
matam designante rarior est. Idem tamen le-
ges v. 70. ОУСАШИШАША ГЛАСА СЕГО, v. 143. И
НЗИНА ТОГО РЪЦЪМЪ ПЛАМОСА, v. 145. СЕГО
ПЛАМА ГЛАГОЛААХЪ, v. 348. ЗЪРА СВѢТА.
42. Mirum est, ДОСТОИНЪ CONSTRUI CUM ВЪ et
accusativo: ВЪ САНЪИ И ВЪ ЧЪСТИ ДОСТОИНОМЪ
ВЪИТИ vv. 150 et 155; rectius construitur cum da-
tivo: ДА БОЛЬШЕМЪ ЧЪСТЕМЪ ДОСТОИНИ БЪДЪТЪ.
43. ОУЪАТИ (subintellige СА) ЖИВОТА И ВОИНЪСТВО.
Genitivus ЖИВОТА et accusativus ВОИНЪСТВО ab
eodem verbo pendent. Slovenus interpres sine
dubio imitatus est syntaxim graecam, post
ἀφαιρεῖσθαι duos accusativos; poscentem: *ἀφαι-
ρεῖσθαι ζώην καὶ σρατηρίαν*.
56. ЖИВЪИИ ВЪ ПОМОШТИ usque ad МАТЕЖЪНА
v. 62 sunt verba psal. 90. 1 — 3.
75. ПРИШЕДЪШЕМЪ linea consonae м imposita libra-
rius indicasse videtur, hanc consonam delen-
dam esse; dativo enim hic locus non est.
77. ИЗДРЕШТИ, А saepe euphoniae gratia inseritur
inter з et р: v. 95. ВЪЗДРОУ v. 165. ВЪЗДРОУЕЪ.

- v. 605. **ИЗРАДЪ** et inter **з** et **ж**: v. 689. **ИЖДЕНИ** pro **ИЗЖЕНИ**.
79. **КЛИКО СЖТЪ** **ВОННИ** syntaxi sat frequenti in libris palaeoslovenicis, recte: **КЛИКО КСТЪ** **ВОННЪ**.
80. **НИСЖТЪ** saepius **НѢСЖТЪ**. — **ВЪИ** rarissime pro **ВЪИ**; **Ы** etiam habes: v. 593 **ПРѢЧИСТЫА** et v. 638. **ПАТЪИИ**.
85. **ПРОТИВЪ** **ТВОЮМОУ** **ПРАВОУ** **И** **ИМА** **ТВОЮ** **ПОЛОЖЕНО** **ВЪИСТЪ** secundum tuos mores et nomen tuum inpositum est; significat de nomine Agricolai, in quo habes *ἄγροικος* inurbanus, ferus (**СВЕРѢИЪ**).
93. Vocativi sing. formae indefinitae rariores sunt: **НЕПОДОВЪНЕ**, **ЗАВНДЪАНЕ**, **ПОКРЪВЕНЕ**, v. 185. **ИСПЛЪИКНЕ**.
96. **ВЛАЧАШТЕ**, rectius fortasse **ВЛАЧАШТЕМЪ** dat., ut pendeat a **ПОВЕЛѢТИ**. Cf. etiam v. 287.
100. **НЪ** gen. pro acc. plur. **А**. Idem vv. 102. 261. **А** habes v. 281.
101. **А** гла delendum est. Videtur scribere voluisse: **А** **ГЛА** **ГОЛА**.
107. **ВЪ** **МАЛО** **ВРѢМЕНЪНА** **АГО** **СЕГО** **ЖИТЪНА**. Vides praepositionem **ВЪ** hic construi cum genitivo, quod subinde fieri indicavimus in Radicibus linguae slovenicae laudantes: **ВЪ** **СЖВОТЪИ** Marc. 3. 2, 4. **ВЪ** **ДЪНЕ** Joan. 11. 9.
115. **З** lege: **СЕМЕМЪ**. Numerale cardinale cum substantivo plur. congruit.
117. **ВЪ** **СЕВАСТИИ** pro **СЕВАСТИИ**, recte **СЕВАСТИИЪ**.
123. **ТО** conjunctio est. Idem legitur v. 537 **ТО** **И** **ТО**. Confer **ТИ** in nostris Radicibus.
127. **ОВО** — **ОВЪИ** pro **ОВЪИ** — **ОВЪИ**.
133. **М**. **МЪ** lege: **ЧЕТЪИРЕМЪ** **ДЕСАТЕМЪ**.
139. **ΨАЛМОСА**, alias **ΨАЛМА**.

140. БОЖЕ usque ad ουσΤΖ ΜΟΙΧΖ v. 142 sunt verba psal. 53. 3, 4.
146. ВИДѢТЪ est supinum pendens a сьнидоша са.
160. ДОУК'СЪ ac si scribere voluisset ДОУКЪСЪ, nulla enim vox slavica desinit in кс. — КАМЕННИМЪ pro — НИКМЪ. Cf. etiam v. 226.
163. НАЧНИ ТВОРИТИ est imperativus futuri: agito, uti НАЧЪНЪ ТВОРИТИ est indicativus futuri.
174. и supervacaneum est.
180. ТАКО МИ ВОЗИ et v. 181 ТАКО МИ ХЪ, modus loquendi serbis usitatissimus. v. 614 ТАКО МИ ІСОУСА.
204. НЕ ΟΥΒΟΝΤΕ СА usque ad ПОГΟΥБИТИ e Matth. 10. 28.
205. Slovenus pro genit. posuit genit. cum praep. ΟΤЪ, graecum imitatus: ἀπὸ τῶν ἀποκτείνοντων.
206. МОГЖШТЕМЪ minus bene, recte: МОГЖШТИИХЪ, uti habet Codex ostrom.
208. РОДЪСТВѢ, aperte γενεά legit interpres pro γενέννα. Codex ostrom. ΓΕΩΗΤ.
210. ΦΥΡΤΟΥΝΑΤΙΑНЪ. γ saepius pro ουρονitur: v. 332 МОРУ pro МОРОУ; v. 231 habes ΦΟΥРΤΟΥНАΤΙΑНЪ. Et Fortunatiani et, quod sequitur, Terentii nomen ab historia XL martyrum alienum est. Interpres usque ad v. 250 alius historiae fragmentum immiscuit.
212. МЖЖИ acc. plur. pro МЖЖА, quod habes v. 434.
213. ΟΥМЖДРЕНЪ, recte ΟΥМЖДРЕНЪ.
219. ΟΥСТА ВЪСѢ ХЪ ac si diceres: os omnium, i. e. qui omnium nomine loquitur.
229. ПОДЪА saepissime additur ТЪ: ПОДЪАТЪ. v. 531 habes etiam А pro АТЪ.
232. ПРИКОСНЪТИ СА jungitur cum къ et dat. vv. 136 et 303. cum genit. v. 232 et cum loc.

- uti reliqua cum при composita. Vide glossar. in glagolita cloziano sub приовзштити.
247. Ex *Ἡρακλῆς* fecit nom. иракль, unde dat. ираклю.
350. Quae sequuntur cum praecedentibus non congruunt; interpres enim ad historiam XL martyrum redit.
265. Verba a кз тѣѣ възведохомъ usque ad оуштедритъ нзи leguntur psal. 122. 1 — 3.
318. вазнамъ кротан, recte вазнзи.
319. иже in hoc versu et in sequentibus respondet articulo graeco.
320. мѡуcиѣ acc. sing. ac si nom. esset мѡуcиѣ pro мѡуcиѣ. Confer змиѣ et змиѣ.
339. жатѣж messes pro aestate posuit. Confer gr. *θέρους*.
343. послуша ѿ молаштѣ са ихъ auscultabat eos orantes pro молаштинѣхъ са. Recte: послуша ѿ молашта са. Vides hic pronomē demonstrativum ихъ pronomine са separatum esse a participio.
356. на лица ихъ in conspectu eorum.
391. извазавзише pro сзвзавзшише.
403. доуша наша usque ad небо и земьѣж habes psal. 123. 7 — 9.
432. сѣмь мѣстѣ localis sine praepositione rarissimus. Confer зимѣ in nostris Radicibus.
457. S. Gregorius Magnus, Pontifex Romanus et ecclesiae doctor, non solum a Latinis verum etiam a Graecis celebratur: ab illis memoratur die XII, ab his, in antiquioribus menologiis manu exaratis, nomen ejus ad diem XI Martii inscriptum esse dicit auctor vitae ejus in Actis Sanctorum, Martii II. 121. quod etiam in nostro codice fieri vides. In Menaeo graeco, excuso Venetiis 1843, memoria ejus cum

ecclesia Romana ad diem XII Martii assignatur. — Григора, григороу ac si nominativus esset григоръ. Habes tamen etiam григориа et григорию — роумзка'го pro роумзкааго; graecorum o palaeoslovenice in fontibus glagoliticis saepe per ou redditur: дѣмоуиъ, аароуиъ. Formam римьскзи habes v. 460, ubi o in и. mutatum est, quod fit etiam in Jakin, Nin, Skradin pro Ancona, Nona et Scardona.

461. въ манастири сватааго апостола андреа, нарицаемааго канокауря, близъ сватоу ю мжченикоу ѿана и паула, ubi graecus habet: τῆς μονῆς τῆς οὕτω καλουμένης Κλειοσκάβρης. Sermo est de monasterio S. Andreae Apostoli juxta basilicam SS. Joannis et Pauli ad Clivum Scauri; v. 540 habes formam кноскаръ. — Cave putes ꙗ in voce андреа esse supervacaneum, necessarium est secundum regulas euphoniae linguae palaeoslovenicae. — паула alias etiam павла scriptum reperitur.

466. близъ вратъ сватааго паула апостола на мѣстѣ нарицаемѣмъ кѣла нова juxta portam S. Pauli Apostoli, loco, qui dicitur Cella nova, ut habent Acta Sanctorum.

479. маломшти aperte est dat. sing. a nom. маломштъ v. 470, vel rectius маломштѣ v. 480. genit. plur. маломшти pro — штии legitur v. 511. Cum declinatione anomala hujus substantivi confer declinationem substantivorum днь (dies) пжтъ (via), quorum dat. sing. desinit in и, genit. plur. in ии: днии et вонр пжти; днии et пжтии. — моштѣ derivatur radice мог — ore suffixi тъ, ita ut — моштѣ sit pro могтъ; гт enim in шт mu-

tari notum est: confer **врѣшти, мошти** cum **врѣгти, могти** a radicibus **врѣг — мог —**
486. дроугѣжъ. с. златицъ. Notum est in lingua slovenica numeralia cardinalia a **пѣтъ** esse substantiva gen. fem., ac si diceres: secundam **επτάδα** nummorum.

495. чкстѣнзи et v. **497. блажензи** sunt antiquiores formae nom. sing. masc. def. in nostro codice rariores v. **598. девѣтзи** v. **645. четѣрѣтзи.**

502. к посѣлала misit pro **кътъ посѣлала**, — **тъ** finale tertiae pers. sing. praes. in nostro codice saepius deest: v. **621. хѣште.** — **госпожда великаѣ** secundum Acta Sanctorum est S. Sylvia, mater S. Gregorii Magni, inscripta martyrologio romano ad diem III Novembris. — **сѣ коуцишѣ** vox ignota; quae nobis e graecitate medii aevi in linguam slovenicam videtur migrasse. At frustra quaeres in Du Cange. Nos conferendum censemus cum graeco **κουτζός**, quod: inutilum significat, ut **коуць** (haec enim est nom. sing. forma) sint: legumina minutim concisa, quae secundum Acta Sanctorum mater Sylvia S. Gregorio mittere solebat. Martii II. 139.

510. сѣкелароу a nom. **сѣкеларь** v. **519.** At nom. **сѣкеларни** habes v. **513.**

517. вѣхъ рекаъ dixeram. Nota ad formandum tempus plusquamperfectum cum participio in — **аъ** non aoristum **взихъ**, qui alii tempori formando inservit, sed imperfectum **вѣхъ**, **вѣахъ** jungi.

519. три на десѣте proprie: tres supra decem; **десѣте** enim nobis quidem videtur esse obsoleta accus. sing. forma, uti in **матере, црькве.**

522. дѣва на десѣте ихъ кѣтъ contra syntaxin slavicam, quae poscit: **дѣва на десѣте кѣта.**

Etiam pro два на десате златицъ recte diceres: дзвѣ на десате златици. Interpres potius ad десатъ quam ad дзвѣ, uti debebat, respexit.

557. искоуцити minus bene pro supino: искоуцитъ.

572. какоа оубо слави сзподоватъ са прѣзвикажштинивъ заповѣдехъ кго и дѣлажште правдж. Miraberis prius participium прѣзвикажштини esse formae definitae, posterius дѣлажштеvero indefinitae; at recte sic se res habet, sine dubio enim etiam archetypum graecum habuit, οἱ διαμένοντες . . . καὶ πράττοντες, posteriore participio carente articulo.

578. кз о дескнжж стоаштиним и aperte instrum. pro dativo: стоаштинимъ.

582. ксте, recte ксти.

586. Post темъници excidit вѣхъ. Loco кама expectaveris кже.

587. моа gen sing. fem. rarissimus pro мока. Confer neoslov. моје.

595. подоваатъ forma, sine dubio antiquior, pro подовактъ saepissime legitur in nostro codice.

598. In menaeis impressis ecclesiae graecae et in martyrologio ecclesiae romanae S. Paulus Simplex celebratur die VII, in nostro codice die XIX Martii.

603. хзштж et v. 621 хзште, quod v. 622 est хоштж. Forma хзштж congruit cum recentiorum Slovenorum hčem, čem, et, quod miraberis, šte in phrasi: kteri šte quicumque.

607. злонравнжж разоума usu genitivi rariori.

609. сз села respondet graeco: κατὰ τοῦ ἀγροῦ.

613. сз овзичьнжж ка хотнж; nota primo: instrum. fem. adject. formae definitae rarissimum in — жж pro — ож, secundo: vocem хотъ pro-

prie: desiderium hic sine dubio significare: adulterum.

617. ни praepositione вѣ а комоу separatum est, uti v. 665 нѣ а колицѣхъ praepositione по. Recte.

620. тазкнжвз двѣри rectius fortasse separabis: тазкнж вѣ двѣри. — In и ишедз же aut и aut же supervacaneum est.

623. шесть десатъ et v. 744. седмь десатъ. Nota ъ finale. Idem habes in codice ostromiriano. Confer polonicum sześćdziesiąt, non: — sięć. Adde instrum. plur. съ четъръми десатъи v. 345.

639. вращно pro вращна propter negationem.

642. того ради не взниде до трин дѣни ни заходоу. Rarior dativi usus pro вѣ заходъ. Quid севѣ?

656. четвъртъин дѣнь иматъ тръпа modo loquendi graecis recentioribus usitato.

670. Cave putes живъ esse adjectivum, est enim participium perf. act. а жити rad. жив —

674. въздръжаньнжнжъ pro въздръжанжъ.

686. ведъи и тъи ducens etiam illos (qui juvenem adduxerant).

725. пжнтѣстѣмъ. Vides post vocalem nasalem addi consonam и supervacaneam, quod passim in vocibus peregrinis fit.

728. оуслъшиши pro оуслъшишиши.

736. ноуждею pro ноуждежъ. Rarissime confundit оу cum жъ.

I n d e x

*vocabulorum, quae in nostris Radicibus linguae slovenicae
veteris dialecti desunt.*

<p>Ако <i>uti.</i> акзи <i>uti.</i> аленъ про — чьнъ <i>esuriens.</i> ачъва про — чьва <i>fames.</i> безаконикъ <i>ἀνομία iniquitas.</i> безденикъ про — дьникъ <i>abyssus.</i> беззловенъ про — бьнъ <i>ἄκακος innocens.</i> бестоудьнъ <i>impudens.</i> беззмрьтень <i>immortalis.</i> бесчьстникъ <i>ἀσέβεια impietas.</i> бесѣдовати <i>loqui.</i> благовѣрьнъ <i>εὐδοξος religiousus.</i> благодарьствити <i>gratias agere.</i> благодатьникъ <i>propitius.</i> благодѣть <i>gratia.</i> благословькникъ <i>benedictio, elemosyna.</i> благзиня <i>bonum.</i> богородица <i>dei genitrix.</i> божи <i>divinus.</i> божьство <i>natura divina.</i></p>	<p>вольшьми <i>majori voce.</i> боуренъ про — рьнъ про <i>cellosus.</i> вьистръvehemens, <i>pronus.</i> вѣжати <i>fugere.</i> вѣжити са <i>agitari a daemone.</i> вѣсовзскъ про — вьскъ <i>daemonis.</i> веселити са <i>laetari.</i> вльшьство <i>ars magica.</i> водьнъ <i>aquae.</i> возъ <i>vehiculum.</i> воиньство про — ньство <i>militia.</i> воквода <i>bellidux.</i> врѣховнь <i>supremus.</i> вьврѣшити <i>inijicere.</i> вьгаждати <i>gratum facere.</i> вьдворити са <i>commorari.</i> вьзвоятти са <i>timere.</i> вьзвѣудити <i>expergefascere.</i> вьзвяти <i>exclamare.</i> вьзвратити са <i>reverti.</i> вьздрутити <i>rugire.</i> вьздръжати <i>possidere.</i> вьзлагати <i>imponere.</i></p>
--	--

ВЗЗАТИ <i>sumere.</i>	ГЛАДНЕВЪ <i>famelicus.</i>
ВЗКОУШАТИ <i>gustare.</i>	ГЛЖВИНА <i>profundum.</i>
ВЗНИТИ <i>intrare.</i>	ГОИЕННИК <i>persecutio.</i>
ВЗПРАШАТИ <i>interrogare.</i>	ГОСПОДЬНЬ <i>domini.</i>
ВЗПРОСИТИ <i>interrogare.</i>	ГОУБИТЕЛЬ <i>tyrannus.</i>
ВЗСИЯТИ <i>illucescere.</i>	ДААНИК <i>donum.</i>
ВЗСКАСТИ <i>imponere.</i>	ДЛЗГОТРЪПЪНИК <i>patien-</i>
ВЗСКОЧИТИ <i>insilire.</i>	<i>tia.</i>
ВЗСКРАИ <i>pro</i> ВЗЗЪ — <i>juxta.</i>	ДОВЬКСТЬ <i>fortitudo.</i>
ВЗСТАТИ <i>surgere.</i>	ДОНЖДЕ <i>donec.</i>
ВЗСЪПАТИ <i>projicere.</i>	ДРОУЖИНА <i>socii.</i>
ВЪВЕСТИ <i>pro</i> ВЪЕ — <i>in-</i>	ЖЕНЬСКЪ <i>muliebris.</i>
<i>introducere.</i>	ЖИЗНОДАВЦЪ <i>qui vitam</i>
ВЪЗВЕСТИ <i>pro</i> ВЪЗ — <i>tol-</i>	<i>dat.</i>
<i>lere.</i>	ЖИТИК <i>vita.</i>
ВЪЗИРАТИ <i>pro</i> ВЪЗ — <i>a-</i>	ЖРЪТИ, ЖРЪТИ <i>sacrificare.</i>
<i>spicere.</i>	ЖЪДАТИ <i>expectare.</i>
ВЪЗРЪТИ <i>pro</i> ВЪЗ — <i>a-</i>	ЖАТЕА <i>messis, aestas.</i>
<i>spicere.</i>	ЗАВИДЪЛНЕВЪ <i>invidiosus.</i>
ВЪЗАТИ <i>pro</i> ВЪЗ — <i>su-</i>	ЗАКЛИНАТИ <i>obsecrare.</i>
<i>mere.</i>	ЗАПОВЕДЪ <i>praecceptum.</i>
ВЪЛЪСТИ <i>pro</i> ВЪЛ — <i>in-</i>	ЗАПРЪТИТИ <i>praecipere.</i>
<i>trare.</i>	ЗАСТЪПНИКЪ <i>susceptor.</i>
ВЪНИТИ <i>pro</i> ВЪИ — <i>in-</i>	ЗАХОДЪ <i>sella familiarica.</i>
<i>trare.</i>	ЗАЛТИЦА <i>numus.</i>
ВЪСЕДРЪЖИТЕЛЬ <i>παντο-</i>	ЗЪЛОДЪИ <i>maleficus.</i>
<i>κράτωρ</i> <i>omnipotens.</i>	ЗЪЛОКЪЗНЬНЪ <i>astutus,</i>
ВЪСМИЯТИ <i>ca</i> <i>pro</i> ВЪС —	<i>malignus.</i>
<i>ridere.</i>	ЗЪЛОПРАВЪНЪ <i>pro</i> — <i>вѣнъ</i>
ВЪСПРЪШТЕННИК <i>pro</i> ВЪС —	<i>malus.</i>
<i>minaе.</i>	ИЗВЪГНЪЖТИ <i>effugere.</i>
ВЪЧЪСТИ <i>pro</i> ВЪЧ — <i>ad-</i>	ИЗВЛЪШТИ <i>extrahere.</i>
<i>numerare.</i>	ИЗВОЛЕНІЕ <i>voluntas.</i>
ВЪНЪЧАТИ <i>coronare.</i>	ИЗВОЛТИ <i>eligere.</i>
ВЪРЪНЪ <i>religiosus.</i>	ИЗВЪСТИТИ <i>cu</i> <i>persuasum</i>
ГЛАГОЛЪ <i>verbum.</i>	<i>habere.</i>

ИЗВАЗАТИ pro cze —
 colligare.
 ИЗГНАТИ expellere.
 ИЗДРЕШТИ pronunciare.
 ИЗДРАДЬ extra ordinem.
 ИЗИТИ exire.
 ИЗЛѢСТИ exire.
 ИЗМРѢТИ mori.
 ИЗМЪРѢТИ mori.
 ИЗМѢНИТИ mutare.
 ИЗНЕМОШТИ infirmari.
 ИЗНЕСТИ educere.
 ИЗЯТИ eripere.
 ИЖДЕ ЖЕ ubi relat.
 ИНАМО alio.
 ИСКОУСЪЗЪ tentatio.
 ИСКОУСЪЗЪНЪ pro — сънъ
 tentatus, probatus.
 ИСКОУШЕНИКЪ tentatio.
 ИСПЛЪНИТИ explere.
 ИСПОВѢДАТИ confiteri.
 ИСТИНЪНЪ verus.
 ИСТОПНИТИ сѧ demergi.
 ИСХОДИТИ exire.
 КАЛАНДЪИ calendae.
 КАМЕННИКЪ lapides.
 КАМЪИКИ lapillus.
 КАПИКАРНИ *καπιχάριος*
 clavicularius.
 КНАЖЬ principis.
 КОЛА plur. vehiculum.
 КОНЪЧАТИ finire.
 КРАСА venustas.
 КРОТИТИ mitigare.
 КРЪМА cibus.
 КРЪСТИАНЪ christianus.

КРѢПИТИ confirmare.
 КРѢПОСТЬ virtus.
 КОУМИРЪСКЪ pro — рѣскъ
 ad idololatriam perti-
 nens.
 КОУЦЪ vide not. ad v. 502.
 ЛЕВЪ pro ЛЪВЪ leo.
 ЛЕГЪКО pro ЛЪГ — facile.
 ЛИСИИ vulpis.
 ЛИШЕНИКЪ defectio.
 ЛОВЪЧЬ insidiatoris.
 ЛЮБОВНИШТИ *φιλόπτω-
 χος* pauperum amans.
 ЛЮТОСТЬ acerbitas.
 МАЛОВРѢМЕНЪНЪ tempo-
 ralis.
 МАЛОМОШТЬ pauper.
 МАНАСТЪИРЬ monasterium.
 МАРЪТЪ martius.
 МИЛОСТНЕВЪ clemens.
 МИЛОТНА *μηλωτή* pellis
 ovina.
 МЛЪЧАЛНЕВЪ taciturnus.
 МНОГОЦѢНЪНЪ pro —
 ньнъ pretiosus.
 МЪТЕЖЪНЪ seditiosus.
 МЪДРОСТЬ sapientia.
 МЪЖЕСКЪ pro — жѣскъ vi-
 rilis, humanus.
 МЪЧЕНИКЪ martyr.
 МЪЧИЛЪНЪ pro — лънъ
 ad cruciatum pertinens.
 МЪЧИТИ cruciare.
 НАВЕСТИ ducere.
 НАКАЗАНИКЪ apparitio.
 НАМѢСТЪНИКЪ vicarius.

НАПАЛЪНИТИ implere.
 НАРЕШТИ nominare.
 НАРИЦАТИ nominare.
 НАСТАВИТИ dirigere.
 НАСТАВНИКЪ дux.
 НАОУЧИТИ docere.
 НАЧАЛО initium.
 НАЧАЛЪНЪZ principalis.
 НАЧАТИ incipere.
 НАЧАТЪКЪZ initium.
 НЕБЕСЪНЪZ pro — сънъZ
 coelestis.
 НЕБЕСЪСКЪZ pro — съскъZ
 coelestis.
 НЕВИДИМЪZ invisibilis.
 НЕЛАН pro кани tum.
 НЕМОШТЬ infirmitas.
 НЕНАВИСТЬ odium.
 НЕНАСЪИШТЕНЪZ insatiabi-
 lis.
 НЕПОБѢДЪНЪZ invincibilis.
 НЕПОДОВЪНЪZ non decens.
 НЕПРАВЪДА injustitia.
 НЕТЪЛЪНИКЪZ incorruptibi-
 litas.
 НЕЧЪСТЕНЪZ impius.
 ОБЛЕГЪЧИТИ pro — лъгъ —
 relevare.
 ОБЛЪШТИ vestire.
 ОБОУКЪНЪZ stultus.
 ОБЪИКЪНЪТИ assuescere.
 ОБЪИЧЪНЪZ solitus.
 ОБЪШТИИ МАНАСТЪРЪСОЕ-
 nobium.
 ОБЪШТИНА commune.
 ОБЪДОВАТИ prandere.

ОБѢШТАТИ promittere.
 ОВОГДА — ОВОГДА modo —
 modo.
 ОГНЪНЪZ igneus.
 ОДЕЛЪВАТИ vincere.
 ОДОЛЪВАТИ vincere.
 ОЖИВЕТИ vivificare.
 ОСТАВИТИ relinquere.
 ОСТАНЪКЪZ reliquiae.
 ОСТАТЪКЪZ reliquiae.
 ОТИТИ abire.
 ОТЪВРЪШТИ са deficere.
 ОТЪВЪШТАТИ respondere.
 ОТЪГНАТИ abigere.
 ОТЪДАТИ reddere.
 ОТЪЛЪЧИТИ separare.
 ОТЪПАСТИ deficere.
 ОТЪПОУСТИТИ dimittere.
 ОТЪСТЪПНИТИ decedere.
 ОТЪХОДИТИ abire.
 ОТЪХАТИ eripere.
 ОТЪВЪТЪZ pro отъв —
 responsio.
 ПАКОСТЪНИКЪZ tyrannus.
 ПАПА рара.
 ПАТРИАРЪШЪСКЪZ pro —
 шъскъZ patriachalis.
 ПАТРИАРЪШЪСТВО pro —
 шъство patriachatus.
 ПОВѢГАТИ aufugere.
 ПОВѢДИТИ vincere.
 ПОВЕЛЪЕНИЕ praesceptum.
 ПОВЕЛЪЕТИ praecipere.
 ПОВРЪШТИ projicere.
 ПОВѢДЪЕТИ narrare.
 ПОГОУБИТИ perdere.

ПОДАТЕЛЪ qui praebet.	ПОТРѢВЪНЪ pro — вѢНЪ
ПОДАТИ praebere.	necessarius.
ПОДЪАТИ suscipere.	ПОТЪШТАТИ ca festinare,
ПОЖЪРѢТИ absorbere.	ПОХОУЛИТИ maledicere.
ПОЖЪРѢТИ sacrificare.	ПОЧИТАТИ honorare.
ПОЗЛАТИТИ inaurare.	ПОКСЪ cingulum.
ПОЗЪВАТИ invitare	ПОАТИ sumere.
ПОКЛАНИНИК adoratio.	ПРИБЛИЖАТИ ca appro-
ПОКЛАНИАТИ adorare.	pinqvare. —
ПОКОРИТИ subdicere.	ПРИБЛИЖИТИ ca appro-
ПОКЪЗИТИ tegere.	pinqvare.
ПОКЪЗИНОВЕНИК nutus.	ПРИБѢЖИТИ refugere.
ПОЛОЖИТИ ponere.	ПРИБѢЖАТИ refugere.
ПОЛЬЗЪНЪ utilis.	ПРИБѢЖИШТЕ refugium.
ПОЛЬСКЪ agri.	ПРИВЕСТИ rad. ВЪЗ — ad-
ПОМАГАТИ adjuvare.	vehere.
ПОМАНИК nutus.	ПРИВЕСТИ rad. ВЕД — ad-
ПОМИЛОВАТИ misereri.	ducere.
ПОМОЛИТИ ca orare.	ПРИЗЪВАТИ advocare.
ПОМОШТИ adjuvare.	ПРИКОСНЪТИ ca tangere.
ПОМОШТЬ adjuvatorium.	ПРИЛЕЖАТИ astare.
ПОМОУДИТИ morari.	ПРИСТАВИТИ constituere.
ПОМЪСАТИ perpendere.	ПРИСТРАШЕНЪ pro — шЪНЪ
ПОМЪШАѢТИ et — АТИ	trepidus.
perpendere.	ПРИСТЪПИТИ accedere.
ПОМЪНѢТИ meminisse.	ПРИСѢТИТИ invisere.
ПОСЛОУЖИТИ servire.	ПРИТИ venire.
ПОСЛОУШАТИ auscultare,	ПРИЧЪСТИ adnumerare.
obedire.	ПРИЧАСТЪНИКЪ particeps.
ПОСЛОУШЪСТВОВАТИ te-	ПРИШЕСТВЕНКЪ pro — шЪС —
stari.	adventus.
ПОСТАВИТИ constituere.	ПРИАТИ accipere.
ПОСТРАДАТИ pati.	ПРОГНАТИ fugare.
ПОСТЪИДѢТИ ca confundi.	ПРОГИѢВАТИ ca irasci.
ПОСЛАТИ mittere.	ПРОДАТИ vendere.
ПОТОПИТИ demergere.	ПРОЛИАТИ eundere.

промѣислѣ prudētia.
 прославити praedicare.
 протнѣж secundum. Cum
 dat.
 поуѣтѣицьскѣ deserti.
 поуѣтѣиць desertum.
 прѣвѣвати confringere.
 прѣвѣвати perseverare.
 прѣвѣзѣти manere.
 прѣвѣстѣи rad. вѣз — trans-
 vehere.
 прѣдати tradere.
 прѣдѣлѣжати imminere.
 прѣдѣлѣжити proponere.
 прѣдѣлѣжати instare.
 прѣждѣ ante.
 прѣимѣникѣ successor.
 прѣклонити flectere.
 прѣложити mutare.
 прѣлѣсть fraus.
 прѣлѣштати decipere.
 прѣмилѣстѣиць miseri-
 cors.
 прѣмоудити morari.
 прѣмѣнитѣи mutare.
 прѣмѣстѣи mutare.
 прѣплѣднѣиць meridies.
 прѣподѣвнѣиць sanctus.
 прѣтрѣпѣти sustinere.
 прѣчѣстѣи purissimus.
 прѣштѣиць minae.
 прѣзѣванѣиць spes.
 раждѣшити calefacere.
 разѣратитѣи perversere.
 разгнѣвати сѣ irasci.
 раздѣзрѣти discindere.

раздѣлѣти (лѣти) divi-
 dere.
 разитѣи сѣ dispergi.
 разиѣтѣи сѣ diffundi.
 разоумѣти intelligere.
 распадатѣи сѣ dirumpi.
 растѣати сѣ dissolvi.
 растѣ стѣatura.
 рѣзно thesaurus
 рѣзыницѣ aerarium.
 римѣскѣ romanus.
 роумѣскѣ romanus.
 рѣжѣ ludibrium.
 сѣкѣларѣи saccellarius.
 самѣвлаѣстѣиць autocrator.
 свѣрѣповѣти ferum esse.
 свѣтилѣникѣ luminare.
 сѣлѣ, до — adhuc.
 сѣждѣ parcus.
 слоужѣватѣи servum esse.
 слоужѣвѣ servitium.
 старѣиць про — цѣ senex.
 старѣиѣшина корѣбнѣи-
 комѣ nauclerus.
 столѣ mensa. Cave cum
 Dobrovio, quem V. Han-
 ka sequutus est, pu-
 tes, esse hanc vocem
 derivandam а стѣжати,
 descendit enim а стѣ-
 лѣж (sterno). Confer
 возѣ а вѣзѣ, сѣворѣ
 а вѣрѣ, раздорѣ а
 дѣрѣж, плѣтѣ а плѣтѣж,
 etc.

сзрaнeнз про — нънз
 peregrinus.
 стpои dispositio.
 соуѣтзнз про — тьнз
 vanus.
 сзблaзнз scandalum.
 сзвзрaти colligere.
 сзврѣштити projicere.
 сзвзaтити colligare.
 сзгрѣштити peccare.
 сздpзжaтити tenere.
 сзжeштити comburere.
 сзкaѣшитaти cōstringere.
 сзкoнъчaннѣ finis.
 сзкoнъчaтити finire.
 сзмeстити converrere.
 сзмрѣтзнз про — тьнз
 mortalis.
 сзнити descendere.
 сзпaсeннѣ salus.
 сзпaситeль salvator.
 сзпoдoбити dignum fa-
 cere.
 сзпpимннѣкz particeps.
 сзпpаштити conjungere.
 сзтвopити facere.
 сзтpѣпѣтити perdurare.
 сзxодити descendere.
 сзxрaнити conservare.
 сздѣнствoвaтити просзд —
 adjuvare.
 сздѣстити про сзд — de-
 scendere.
 сзнити сa про сзн —
 convenire.
 сздз canus.

тeчeннѣ cursus.
 тлзкнжтити pulsare.
 тoльмa tantopere.
 тoлѣ, дo — etiam tum.
 тoплoтa calor.
 трeпeзa mensa. A graeco
 τράπεζα.
 трeтнѣ tertium.
 тзгдa tum.
 тзждe idem.
 тaгoстѣ gravitudo.
 oубити occidere.
 oубнeвaтити occidere.
 oубoити сa timere.
 oубeзи vae.
 oубѣдѣтити cognoscere.
 oубѣрити persuadere.
 oугoтoвaтити parare.
 oузрѣтити videre.
 oукpасити adornare.
 oумьрѣтити mori.
 oумждpити sapientem
 reddere.
 oупpавити dirigere.
 oупpавьaтити dirigere.
 oуслзшaтити exaudire.
 oуспѣшнънз utilis.
 oусpьднѣ misericordia.
 oустa qui aliorum no-
 mine loquitur.
 oустpзъмькннѣ impetus.
 oутpо cras.
 oучитeль doctor.
 oуштeдpити misereri.
 xотѣ desiderum, мoe-
 chus.

χοῦλα maledictio.	чловѣчскъ humanus.
χρῆται velle.	чоудънъ pro — дънъ
штедрота misericordia.	mirus.
црквнште templum.	чъстънъ pro — тънъ
црноризъцъ pro — зъцъ,	honorandus.
monachus. Nota pro ч,	къвкънъ laesus.
uti in dialecto serbica.	кърость furor.
цѣсарь rex, regius.	къдъногласкѣ unanimitas.
цѣсарьствовати regnare,	къднодоушенъ pro —
честь pro чкътъ — honor.	шкънъ unanimis.
честьнъ pro чкъ — hono-	къдножъ instr. sing. fem.
randus.	semel et simul.
чловѣколюбкнѣ φιλαν-	къдънъ unus.
θρώπως humane.	кътъзство essentia.

Epimetra grammatica.

Epimetrum primum.

De veris literarum slovenicarum nominibus.

Копитarius in brevi linguae palaeoslovenicae grammatica glagolitae cloziano addita pag. 48 sequentia esse literarum nomina statuit:

а азъ, в воукъи, в вѣди, г глаголъ, д добро,
е есть, ж живѣте, з зѣло, з земаи, и иже,
ї и, к како, л люди, м мзисаѣте, н нашъ, о
онъ, п покон, р рѣци, с слово, т твърдо, оу
оукъ, ф фертъ, х хѣръ, ѡ ѡтъ, ѡ шча (шта),
ц ци, ч чръвъ, ш ша, з кръ, зи крѣи, ѡ крѣ,
ѣ (ѣтъ), ю юсъ, ѡ ѡ, ѡ ѡ, ѡ — ѡ — ѡ —
ѡ — ѡ ѡи, ѡ ѡи, ѡ ѡи, ѡ (ѡкъ)

De his nominibus nota sequentia:

- a) в in abecenario bulgarico vocatur: бѡсоби, quod respondet formae воукъви pro воукъи. Confer цръкъви pro цръкъи.
- b) вѣди, quod Копитarius: scito interpretans secundam personam sing. imp. a rad. вѣд — (infinit. вѣдѣти) esse putabat, imperativus esse nullo modo potest; est enim imperat. a вѣдѣти — вѣждъ. Non dubitamus, quin scribendum sit: вѣдѣ, antiquior primae personae sing. praes. forma pro recentiori вѣмъ. Vide nostras Radices linguae slovenicae veteris dialecti et codicem vv. 556 et 742. Argumento nobis est hujus literae nomen: uédde in abecenario bulgarico codicis Parisini 2340 edito in: Nouveau traité de diplomatie Paris. 1750. tom. I. tab. XIII. pag. 708, et cum nominibus literarum a Копитаріо in glagolita cloziano tab. I., quod primi editores

Benedictini talium rerum peritissimi et cimelii *αὐτόπται* propter literarum latinarum figuras nono aut decimo seculo (ancien au moins de huit à neuf cents ans) assignare non dubitarunt, Kopitarius seculo XI aut XII, Dobrovius seculo XIV aut XV in Bulgaria, Venceslaus Hanka tandem Parisiis a Carlo IV (seculo XIV) scriptum esse putat. De antiquitate hujus folii et de hypothesi Dobrovii et Hankae verisimilitudinis experte alio loco fusius disputabimus.

c) Pro ΓΛΑΓΟΛΖ rectius fortasse ΓΛΑΓΟΛΗ propter: glágoli abecenarii bulgarici, e quo Russorum ΓΛΑΓΟΛЬ facilius explicabis.

d) ΖΕΜΚΙΑ antiquior forma est pro ΖΕΜΛΙΑ. Abecenarium bulgaricum praebet: zémia.

e) ĭ in abecenario bulgarico appellatur: isei, quod fortasse reddendum est per: иже ĭ. Sed quomodo haec appellatio explicanda?

f) Pro ΛΥΔΗ scribendum esse videtur ΛΥΔΗΚ; habet enim supra laudatum abecenarium bulgaricum: lúddie, et graecus quidam in glágolita cloziano pag. 47 scribit: λουδία. Videtur tandem nominativus potius convenire quam accusativus.

g) Pro ΜΖΙCΛ'ΕΤΕ scribe ΜΖΙCΛΗΤΕ, haec enim est imperativi forma; formae in Kopitarii brevi grammatica occurrentes: ΖΗΡ'ΕΤΕ, ΚΟΛ'ΕΤΕ etc. pro ΖΗΡΗΤΕ, ΚΟΛΗΤΕ mendosae sunt. Recte abecenarium bulgaricum habet: mustlite, quod e graeco μουσθλίτε natum est; graecae enim linguae euphonia non patitur λ immediate consonam σ sequens, sed inserit θ. Cf. ἐσθλός e radice verbi sustantivi ἐσ — et suffixo — λος pro ἐσ-λός.

h) Pro ΤΕΡΔΟ scribe veram linguae palaeo — slovenicae formam ΤΕΡЬДО.

- i) шча est russicum pro palaeoslovenico шта. Bibliothecae palatinae vindobonensis cod. philol. graecus 233. habet $\varsigma\acute{\alpha}$; alius graeculus Russorum sequutus est pronunciationem scribens $\sigma\theta\acute{\iota}\alpha$. In abecenario bulgarico recte deest.
- k) Consonam τ in abecenario bulgarico sequitur figura vocata: hic, similis literae γ glagolitae cloziani. Nobis quidem propter ordinem, quem obtinet, videtur esse potius $\sigma\gamma$ quam γ , et: huc vel uc ($\sigma\gamma\kappa\zeta$) pronunciandum: h enim supervacaneum est, uti in hiest pro iest ($\kappa\epsilon\tau\kappa$); nostrae tamen opinioni obstat alius graeculi in glagolita cloziano pag. 47 nomen $\eta\kappa$ eidem literare $\sigma\gamma$ impositum. Idem nomen: hic etiam literae κ imponitur, ni fallimur, minus bene.
- l) $\phi\epsilon\rho\tau\zeta$ genio linguae palaeoslovenicae contrarium est, scribe: $\phi\rho\kappa\tau\zeta$, quam formam vidimus in codice, continente chronica Georgii Hamartoli.
- m) κ in abecenario bulgarico vocatur peller, quod $\mu\alpha\kappa\rho\zeta$ scribendum esse et literam sequentem $\tau\acute{o}$ $\kappa\rho\zeta$ significare videtur; poterat enim ordo alius esse ac nunc est. Haec est Kopitarii opinio memorantis nomen pajerk. Glagol. cloz. XXVIII. Fortasse peller est $\mu\omicron\lambda\zeta$ $\kappa\rho\zeta$, i. e. dimidium literae $\kappa\rho\zeta$.
- n) † vocatur $\text{†}\tau\kappa$, cuius figurae in abecenario bulgarico respondet nomen: hiet, apud graeculum vero (glagol. cloz. pag. 47) $\gamma\acute{\epsilon}\alpha\tau$ i. e. $\mu\tau\kappa$ et in codice philolog. graeco bibliothecae palatinae vindobonensis 233: $\lambda\acute{\alpha}\tau$ i. e. $\mu\tau\kappa$. In codicibus antiquissimis duplicem haec litera habet sonum 1) respondentem $\tau\acute{\omega}$ $\acute{e}$ fermé galorum aut $\tau\acute{\omega}$ $\acute{e}$ recentiorum slovenorum in vocibus: véra, péna, et $\tau\acute{\omega}$ μ . Cum veronon detur vox slovenica incipiens a sono $\tau\acute{o}\tilde{u}$ $\acute{e}$ fermé

Epimetrum secundum.

De adjectivorum formis definita et indefinita.

Lingua palaeoslovenica, uti lituanica et gothica, (Vide Fr. Bopp, Vergleichende Grammatik p. 368 et seqq.) duplici gaudet adjectivorum forma: definita et indefinita. Declinatio posterioris a declinatione substantivorum non differt; prior vero constat adjectivo indefinito et pronomine demonstrativo η. Liceat nobis pauca de usu et de formatione casuum adjectivorum formae definitae dicere. Adjectiva definita usurpantur ad exprimendum aliarum linguarum adjectivum junctum cum articulo. En quaedam exempla e codice ostromiriano anni 1056: ΓΛΟΥΧΖΙΑ ΤΕΟΡΙΤΕ ΣΑΖΙΣΑΤΗ Η ΗΉΜΖΙΑ ΓΛΑΓΟΛΑΤΗ τούς κωφούς ποιεί ἀκούειν καὶ τούς ἀλάλους λαλεῖν surdos facit audire et mutos loqui. Marc. 7. 37. КЗТО ОУВО ОТЪ ТѢХЪ ТРИИ ВЛИЖНИИ МѢНИТЪ ТИ СѦ ВЪЗИТИ ВЪПАДЪШОУГОУМОУ ВЪ РАЗВОННИКЪ; τίς οὖν τούτων τῶν τριῶν πλησίον δοκεῖ σοι γεγονέναι τοῦ ἐμπροσθέντος εἰς τοὺς ληξάς; quis igitur horum trium videtur tibi proximus fuisse illi, qui incidit in latrones? Luc. 10. 36. ΟΣΤΑΒΗ ΜΡЪΤΕΖΙΑ ΠΟΓΡΕΤΗ ΣΒΟΪΑ ΜΡЪΤΕЦА ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκροὺς sine mortuos sepelire mortuos suos. Luc. 9. 60. ΓΛΟΥΧΖΙ, ΗΉΜΖΙ, ВЪПАДЪШΟΥ, ΜΡЪΤΕΖΙ haberet slovenus, si graecus scripsisset sine articulo: κωφούς, ἀλάλους, ἐμπροσόντι, νεκροὺς, uti in exemplis sequentibus: ЧЛОВѢКА — ВЪ МАΚΚΚΖΙ ΡΙΖΖΙ ΟΒΛΑΖЧЕНА ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἱματίοις ῥμφιεσμένον hominem mollibus vestibis vestitum. Matth. 11. 8. ПЪРТА (recte ПРЪТА, ПЪРТА respondet russo ПОРТА) ВЪНЪМЪША СѦ НЕ

Nom.	НОЕИ	+и	=	НОЕИИ
Gen.	НОЕЪ	+и҃	=	НОЕЪИ҃И҃
Dat.	НОЕОМЪ	+и҃мъ	=	НОЕЪИ҃И҃МЪ
Acc.	НОЕЪИ	+а	=	НОЕЪИА
Loc.	НОЕЪ҃ХЪ	+и҃҃хъ	=	НОЕЪИ҃И҃ХЪ
Nostr.	НОЕЪИ	+и҃мн	=	НОЕЪИ҃И҃МН

		PIIT.			
	НОЕЪ	+и	=	НОЕЪИ	
	НОЕОУ	+кю	=	НОЕОУЮ	
	НОЕОМД	+и҃мд	=	НОЕЪИ҃И҃МД	
	НОЕЪИ	+и҃с	=	НОЕЪИ҃С	
	НОЕЪ҃ХЪ	+и҃҃хъ	=	НОЕЪИ҃И҃ХЪ	
	НОЕОМН	+и҃мн	=	НОЕЪИ҃И҃МН	

	НОЕЪ	+и	=	НОЕЪИ
	НОЕОУ	+кю	=	НОЕОУЮ
	НОЕОМД	+и҃мд	=	НОЕЪИ҃И҃МД
	НОЕЪИ	+и҃с	=	НОЕЪИ҃С
	НОЕЪ҃ХЪ	+и҃҃хъ	=	НОЕЪИ҃И҃ХЪ
	НОЕЪИ	+и҃мн	=	НОЕЪИ҃И҃МН

Simplex igitur compositio adjectivi indefiniti cum pronomine **н** in declinatione locum habet: a) nom. et accus. omnium generum et numerorum; b) loc. sing. et instr. plur. masc. et neut. Si adjectivum indefinitam in vocalem desinit, pronominis demonstrativi **к** initiale aut in vocalem finalem adjectivi mutatur, aut abjicitur. Illud fit gen. et dat. sing. masc. et neut.; hoc vero locum habet gen. dat. et loc. sing. fem. Instr. sing. fem. definitae et indefinitae congruunt: **новокъ** forma def. pro **новокъ + къ**. In casibus ope syllabarum **мз, мь, ма, ми** et **хз** formatis radix pronominis **н** ante hasce syllabas inseritur, vocali praecedente **з, а** vel **о** in **зи** mutata: **новзмз + нмь = новзинмь, новамз + нмз = новзинмз**. Addamus 1) in codice suprasliensi, quem seculo XI scriptum putamus, pro antiquiore **ѣкмь** in loc. sing. masc. et neut. scriptum esse **ѣѣмь**, in qua forma vides syllabam initialem **к** pronominis **н** in vocalem finalem adjectivi indefiniti mutatam esse, quod etiam in aliis casibus fieri monuimus; 2) in codice ostromiriano semel occurrere **домзхз**, in aliis libris vero **домоухз**, e quibus formis loc. plur. masc. et neut. facilius videtur explicari posse, quam e **домѣхз**. Quae hic disputavimus de adjectivis in **з** desinentibus, mutatis mutandis valent de adjectivis in **ь**: **ништъ + н = ништии, ништа + а = ништаа**.

Adjectivum indefinitum linguae lituanae dat. et loc. sing. dat. dual. nom. et dat. plur. masc. sequitur declinationem pronominum; idem in lingua palaeoslovenico non differt a declinatione substantivorum, quod etiam in lingua sanscrita obtinet. Confer declinationem substantivi vilkas (lupus, slov. **влькз**) cum declinatione adjectivi naujas (novus, slov. **новз**) et pronominis tas (ille, slov. **тз**.)

dat.	sing.	masc.	<i>vilkui</i>	<i>naujam</i>	<i>tam</i>
			ВЛЗКУУ	НОКУУ	ТОМОУ
loc.	sing.	masc.	<i>vilke</i>	<i>naujame</i>	<i>tame</i>
			ВЛЗЦѢ	НОКѢ	ТОМѢ
dat.	dual.	masc.	<i>vilkam</i>	<i>naujiem</i>	<i>tiem</i>
			ВЛЗКОМА	НОКОМА	ТѢМА
nom.	plur.	masc.	<i>vilkai</i>	<i>nauji</i>	<i>tie</i>
			ВЛЗЦИ	НОВИ	ТИ
dat.	plur.	masc.	<i>vilkams</i>	<i>naujiems</i>	<i>tiems</i>
			ВЛЗКОМЪ	НОКОМЪ	ТѢМЪ

Corrige ex his declinationem Dobrovii (Institut. 501) et Kopitarii, qui in grammatica brevi addita glagolitae cloziano pag 57. maluit formas vitiosas Dobrovii repetere, quam duce glagolita cloziano declinationem hanc, ut ita dicam, in integrum restituere. Errores graviores amborum sunt: dat. sing. masc. in — оμου, loc. sing. masc. et neut. in — омѣ, dat. et loc. sing. fem. in — он. Errat etiam clarissimus Vostokovius in animadversionibus grammaticis pag. 57. codici ostromiriano additis putans gen. dual. esse вѣсьноуѣ pro вѣсьноуо.

Vituperandi certo Dobrovius et Kopitarius; quid vero dicam de Venceslao Hanka, qui in opusculo: Načala svjasčennago jazyka slovjan, edito a sagacissimo Alexandro Vostokovio codice ostromiriano cum animadversionibus grammaticis ingenti suo damno sibi utendum non putavit. Mirandum igitur non est, eum non solum in rebus difficilioribus minusque notis centies errasse, verum etiam in facillimis et in vulgus notis hallucinatum esse, argumento sint in declinatione adjectivorum formae definitae: dat. sing. masc. сѣѡтомоу, вѣишнѣмоу pro сѣѡтоуоумоу, вѣишнѣоумоу, acc. plur. masc. et fem. вѣишнѣа pro вѣишнѣаа, ut alia παροράματα silentio praetereamus.

Epimetrum tertium.

De forma ρϕχz.

Notum est, verbum ρεῖσθι (dicere) rad. ρεκ — duplicem formare aoristum, regularem ρεκοχz et irregularem ρϕχz. Posteriorem Dobrovius a quadam radice ρϕ — derivandum censebat, quem, si formarum, quas e fontibus glagoliticis nos primi hausisse videmur, овлѣша (vestiverunt ab овлѣшти rad. влѣк —) расѣша (dissecuerunt a расѣшти rad. сѣк —) налѣша (intenderunt a налѣшти rad. лѣк —) тѣша (cucurrerunt a тѣшти rad. тѣк —) rationem habere potuisset, aliam viam puto ingressurum fuisse; vidisset enim formam ρϕχz a rad. ρϕ — derivanti etiam ad formas supra dictas explicandas totidem radices fingendas: влѣ — сѣ — лѣ — тѣ, et ita radicum numerum in infinitum augendum esse. Nobis res aliter videtur expedienda:

Verba, quae infinitivum formant suffixum ти immediate radici addendo, omnia in fontibus glagoliticis triplici gaudent aoristi forma: antiquioribus in z et in — cz, et recentiori in — χz.

Exempla aoristi in z: текz (cucurri a тѣшти rad. тѣк —) сѣдз (sedi a сѣсти rad. сѣд —) падз (ceceidi a пасти rad. пад —) могз (potui a мошти rad. мог —) оврѣтз (inveni ab оврѣсти rad. рѣт —). In идз (ivi ab ити rad. и) consonam д euphoniae causa in praesenti inter и et suffixa personalia insertam conservatam vides. Huc trahe etiam verba, quae infinitivum formant inter radicem et suffixum infinitivi ти inserendo syllabam нж: въздвигз (sustuli a въздвигнѣти rad. дѣвг —) погразз (descendi a погразнѣти rad. граз —) czczχz са (arui a czczχнѣти rad. czχ —) на-

вѣикъ (didici a навѣикнѣти rad. оук —) охромъ (claudicavi ab охромнѣти rad. хром —). Hanc aoristi formam cum perf. lat. defendi a rad. fend-, sequentem cum perf. clausi a rad. claud — conferes. Exempla aoristi in — сѣ: приасѣ (accepi a приати rad. им —) сѣмасѣ са (conturbatus sum a сѣмасти rad. мат —) сѣблюсѣ (custodivi a сѣблюсти rad. блюд —) ѣсѣ pro ѣсѣ (comedi a ѣсти, rad. ѣд —) сѣтрасѣ са (concussus sum a сѣтрасти rad. трас —) Nota 1) consonam finalem radicis ante suffixum сѣ ejici, quod factum vides in сѣмасѣ, сѣблюсѣ, ѣсѣ, сѣтрасѣ, nulla enim vox slavica desinere potest in — тсѣ, дсѣ, ссѣ. In formis текѣ, сѣдѣ, падѣ, могѣ, оврѣтѣ putamus abjectum esse suffixum aoristi — сѣ. Confer librorum glagoliticorum пѣникъ e phoenix, ubi etiam сѣ abjectum esse vides. 2) Haec verba etiam in codicibus glagoliticis praeter hanc formam antiquiorem habere etiam formam recentiorem in — хѣ: приахѣ, сѣматохѣ са, сѣблюдохѣ, ѣдохѣ. сѣтрасохѣ са. 3) formam ѣхѣ, quam habes in Dobrovii Institutionibus, non nisi ope formae antiquioris ѣсѣ explicari posse. Si addita syllaba — сѣ secundum regulas linguae slovenicae consona finalis radicis ejicitur, haec consona ejecta compensatur vocalibus radicalibus levioribus substituendo graviores: pones igitur ѣ vel и pro ѡ, а pro о, ѣ pro е: отзверѣсѣ (aperui ab отзверѣсти rad. врѣз —) процвѣсѣ (florui a процвѣсти rad. цвѣт —) чисѣ (legi a чѣсти rad. чѣт —) провасѣ (perfodi a провостѣти rad. вод —) вѣсѣ (dixi a вѣсти rad. вѣд —) нѣсѣ (tulī a нести rad. нес —) et eodem modo рѣсѣ (dixi a рѣшти rad. рек —), in qua forma к ante сѣ secundum regulas euphoniae excidit et е in ѣ mutatum est. E рѣсѣ vero рѣхѣ oritur uti e ѣсѣ ortum est ѣхѣ.

Epimetrum quartum.

De formis вѣхъ, вѣахъ; et вѣдѣ.

Verbum substantivum linguae palaeoslovenicae **вѣ-**ти aoristum, quem Dobrovius minus bene appellavit imperfectum indicativi, format, radici **вѣ** — addendo suffixum — **хъ**: **вѣхъ**; imperfectum vero quod idem praeteritum iterativum denominavit, non est, uti secundum regulas grammaticae expectari potest: **вѣахъ**, sed **вѣхъ**, **вѣахъ**, e qua forma radicale **ѣ** excidit. Qui hucusque grammaticas linguae sacrae slavorum conscripserunt, hujus anomaliae rationem reddere supersederunt. Nobis res sic videtur expedienda: Lex, qua duae vocales immediate sese excipere nequeunt, non solum in lingua sanscrita, (v. Bopp, Kritische Grammatik der Sanskrita Sprache in kürzerer Fassung. Berlin. 1834. p. 37 et seqq.) verum etiam in dialecto palaeoslovenica valet, in qua saepissime prior vocalis in consonam cognatam, ergo **ѣ** in **в**, mutatur. Cf. **крѣ** — in **крѣти** (tegere) cum **покрѣвѣнъ** (tectus); **кѣ** — in **кѣиснѣти** (fermentari) cum **кѣасъ** (fermentum); **мѣ** — in **мѣти** (lavare) cum **оумѣвѣнъ** (lavatus); **рѣ** — in **рѣти** (fodere) cum **рѣвеникъ** (puteus); **вѣ** — in **завѣти** (oblivisci) cum **завѣвѣнъ** (oblivioni traditus) **тѣ** (tu) cum **твои** (tuus). Forma regularis igitur est: **вѣхъ**, cui commodior **вѣахъ** et longior **вѣахъ** substituta est; non enim datur vox palaeoslovenica, quae a **вѣ** incipiat.

Quod vero attinet ad futurum ejusdem verbi **вѣдѣ**, monendus es, benevole lector, ex **ѣ** radicali et addita consona nasali, quae hic radicalis non est, natum esse prius **ѣ**; **д** vero inter am-

bas vocales intercedere ad vitandum hiatum, quod etiam in н - д - ж (eo) locum habet. Errares enim, si putares, in vocalibus nasalibus д et ж consonam nasalem in illis latentem semper esse radicalem: confer **цадж** (consido) a **цѣд** — et **оврапж** (invenio) ab **оверѣт** — cum classibus V, VIII et IX verborum linguae sanscritae.

Epimetrum quintum.

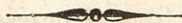
De futuro linguae palaeoslovenicae.

Futurum tribus modis potest exprimi:

- 1) forma temporis praesentis verborum actionis perfectae: **дзз вззѣмж** и *ἐγὼ αὐτὸν ἀρῶ* ego eum tollam. Joan. 20. 15. **вззѣратъ нанъ**, *κεκοθε προεδοша ὄψονται εἰς ὃν ἐξεκέντησαν* videbunt eum, quem transfixerunt. Joan. 19. 37. **взкоучитъ мокиа вечера γεύσετοί μου τοῦ δείπνου** gustabit coenam meam. Luc. 14. 24.
- 2) compositione formae praesentis verbi **χοτѣти** (velle) cum infinitivo: **іако хотатъ прити** ὅτι *μέλλουσιν ἔρχεσθαι* quia venturi sunt. Joan. 6. 15. Verbo **χοτѣти** semper respondet graecum *μέλλειν*.
- 3) compositione formae praesentis verbi **начати** (incipere) cum infinitivo: **ііме же и о цркѣзени не родити начънетъ** *ἐὰν δὲ καὶ τῆς ἐκκλησίας παρακούσῃ* si autem ecclesiam non audierit. Matth. 18. 17. **о дроузѣмъ не родити начънетъ** *τοῦ ἐτέρου καταφρονήσει* alterum contemnet. Matth. 6. 24.

4) compositione formae praesentis verbi **ИМѢТИ** (habere) cum infinitivo: **НЕ ИМАТЬ ВЪЗДЪЛЪКАТИ** **ѸΑ Οὐ μὴ πεινάσῃ** non esuriet. Joan. 6. 35. **ΓΛΩΓΟΛΑΤИ ИМААТЬ** **λαλήσει** loquetur. Joan. 16. 13. E codice ostromiriano. In nostro codice leguntur exempla sequentia: **ИМАТЕ ИЗМЪРѢТИ** moriemini. v. 425. **ИМАТЪ СЪТВОРИТИ** faciet v. 713.

Vides ultimam futuri formam congruere cum modo futurum exprimendi in linguis romanis usitato. Confer Fr. Dietz Grammatik der romanischen Sprachen. II. 99. Hae enim omnes, praeter rhaeticam et valachicam, ad designandum futurum verbum: habere componunt cum infinitivo, plane uti lingua palaeoslovenica. Est ergo hispanicum **hablaré** pro **hablar - hé** nostrum: **ΓΛΩΓΟΛΑΤИ ИМААТЬ**.

Corrigenda.

pag. 4. v. 111	post-ствоуѣмъ	pone colon.
ibid. — v. 115	post црѣоу	pone punctum.
ibib. — v. 125	post сѧ	pone comma.
pag. 5. v. 144	post намъ	pone comma.
pag. 6. v. 196	pro хрисостовъѣ	lege христосовъѣ.
ibib. — v. 207	pro сѧ	lege сѧ.
pag. 12. v. 406	pro господънѣ	lege господънѣ.
pag. 13. v. 449	post рѣчь	dele —
pag. 15. v. 503	pro равъ	lege равъ.
idid. — v. 512	pro нимъ	lege нимъ.
